د ترکيې مازيگرۍ

(يونليک)

قاضي محمد حسن حقيار

۱۳۹۴ لمريز کال

Download From: Aghalibrary.com

د ترکيې مازيگرى

(د ترکيې يونليک)

محمد حسن حقيار

۱۳۹۴ل کال

Aghalibrary.com

بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم: د ترکيې مازيګرى

لیکوال: محمد حسن حقيار

خپروندی: د افغانستان ملي تحريك، فرهنګي څانګه

وېبپاڼه: www.melitahrik.com

ډيزاينګر: ضياء ساپى

پښتۍ ډيزاين: فياض حميد

چاپشمېر: ۱۰۰۰ ټوکه

چاپکال: ۱۳۹۴ ل کال/ ۲۰۱۵م

د تحريك د خپرونو لړ: (۴۶)

يادونه: د چاپ حقوق له ملي تحريک سره خوندي دي او د کتاب د محتوا مسوليت ليکوال پورې اړه لري.

لړلیک

سرلیک **مخ**

د سر خبرې..................................۱
وېزه او ملګري..................................۳
د قسطنطینې پر لور..................................۶
د ترکیې لنډه پېژندګلوي..................................۱۰
دا مهال د ترکیې دیني حالت..................................۱۴
د استانبول رڼه ماضي..................................۱۶
مازیګری د استانبول مزه کوینه..................................۱۹
په نشه کې تېشه..................................۲۳
انجلۍ د یار په ننداره شوه ۲۹
قونیه..................................۳۳
هیچ مولینا نشد مولای روم..................................۳۸
صوفیانه رقص او سماع..................................۴۴
قره مان که قهرمان؟..................................۴۸
ګل مې په لاس درته ولاړ یم ۵۴
نورو ته نوی ماته تکرار کلی..................................۵۸

...تامریدی شمس تبریزی نشد.......................................۶۲
د نوشیهر پر لور...۶۶
نوشیهر...۶۹
کېدوکیا که د فطرت کرشمه؟.......................................۷۳
ترځمکې لاندې هېښوونکی تاریخي ښار.............................۸۰
سیم ګیټ...۸۶
وروستۍ ناسته او د خدای په امانۍ شېبې..........................۸۹
جدايي راغله لارې دوه شوې...۹۲
د استانبول رڼاګانې...۹۵
چې خان یې په یاران یې...۹۹
رښتیا هم عاشق ړوند وي...۱۰۳
یا لندن یا مرګ...۱۰۶
د سفر پای...۱۱۰

د سرخبرې

د نړۍ ګڼو هېوادونو ته د شخصي او رسمي سفرونو توفيق را په برخه شوی دی، خو د ګڼو بوختيا وو له کبله يې د خاطرو ثبتولو او يا په بله وينا يون ليکلو ته او زګار شوی نه يم ،د حج يونليک يا د حرمينو هنداره مې ځکه وليکله چې حجاجو ته د حج مناسک او مراسم وروښيم ، د فرضو ،واجبو ، سنتو او مستحبو تو پير ور ته جوت کړم او افغانان او په خاصه توګه افغان چارواکي هلته له موجودو هغو ستونزو څخه خبر کړم چې د دوی د چارواکيو او له نورو ګڼو خواوو څخه افغان حجاجو ته ور مخ کېږي.

که څه هم ترکيې ته زموږ دا سفر لنډ او رسمي و خو د ترکيې له مد او جذر ډک تاريخ ، شاو خوا شپږ نيم سوه کاله د اسلامي خلافت مرکزيت ، صليبي جګړې ، اوس هلته د اسلامي نظام پروړاندې موجود کورني او بهرني اصطکاکات او د ترکيې له اوسني پرمختګ او د چارواکيو له سياسي کفايت او عملي حکمت څخه زموږ د ولس او چارواکيو خبرول او له دوی څخه د پند او درس اخستلو فکر د دې لامل شول چې د دې سفر خاطرې له خپل ولس سره شريکې کړم.

د سفر اصلي موخه مو د مشهور او نړيوال شهرت لرونکي صوفي او عارف شاعر حضرت مولينا جلال الدين بلخي رومي په نړيوال

سیمینار کې ګډون و.هغه مولینا چې نن سبا نړیوال خو پربړده چې آن ډېر افغانان هم لـه دې څخـه خبر نـدي چې ګونـدې دا ویـاړ زمـوږ دی او دختیځ د ستوري علامه سید جمال الدین افغان په څېرپر ده هم نـور دعوه کوي .

په دې سفر کې زموږ یوه هراتـۍ ملګرې هم وه چې کړنې او چلند یې زموږله افغاني دود او مذهب سره په ټکرکې وې ، خپل نوم یې بـل دی خومایې کورنۍ ته په احترام او کولتوري نزاکتونو تـه پـه پـام سـره نـوم بـدل کړی او دلتـه مې د سیمین پـه نـوم یـاده کړې ده .دا ځکـه چې وایي پریوې څپېړې څو مخونه خوږېږي

نورنو دا تاسو او دا مو (د ترکیې مازیګری).

درنښت

ستاسو حقیار

وېزه او ملګري

د سفريو ملګری مې څو اويا کلن سپين ږيری پوهاند عبدالقيوم قويم و بل يې د هرات او سېدونکې ،دځوان را ډېو مشره او مدني فعاله سيمين وه ،او بله يې د مزار او سېدونکې مدني فعاله پېغله فرخنده رجبي وه،کله چې د ترکيې سفارت ته د وېزې اخستلو لپاره ورتللو نو زه ،پوهاند قويم او سيمين بايد د عامې روغتيا په څلور لارې کې لس بجې راټول شوي وای، د شېرپور او عامې روغتيا پرترمنځ سړک کوم لوړ پوړی چارواکی تېرېده نو شل دقيقې ورته دا سړک بند و ،زه هم همدلته ايسار شوم پر سړک دومره ترافيکي ازدحام شو چې شل دقيقې نور هم لار خلاصه نه شوه،څلوېښت دقيقې وروسته چې د وعدې ځای ته ورسېدم نو قويم صاحب او زموږ د سفر د زمينې چمتو کوونکی ښاغلی تاج صاحب راغلي وو خو سيمين لا نه وه را رسېدلې خوښ شوم چې ددوی د انتظار او ستړتيا په مسؤوليت کې راسره يوبل څوک هم شريک شو ،له تاج او قويم صاحب سره مو د سفر پر جزئياتو خبرې کولې خو سيمين له تاج صاحب سره په ټېليفوني تماس کې وه دهغې خبرې خو مونه اورېدلې خو تاج صاحب به ورته ويل چې ځای دې نږدې دی له موټره پلې شه او په پښو راشه ،وروسته يې موږ ته وويل سيمين د وزير اکبرخان په دولسم سړک کې په بيروبار کې بنده ده،خو څو دقيقې وروسته مو چې کتل هغه د هوايي ډګر له لوري را ښکاره شوه سيمين موږ يوه هم

نه وه لیدلې خو چې په ځلور لارې کې رابښکاره شوه نو ومو پېژندله ،هغه نرۍ دنګه او غنمرنګه انجلۍ وه، خپل عمر یې ۲۴ کاله وښود وروسته پوه شو چې هغه د الوتکې له لارې همدا اوس له هرات څخه را رسېدلې وه. تاج صاحب د ترکیې سفارت ته زموږ سپارښت وکړ او یو پېژند پاڼه یې هم راکړه په زمبق ځلورلارې کې د ترکیې سفارت ته ورغللو خلک په کتار کې نوبت ته ولاړ و خو زموږ واسطه پخه وه دستي دننه وروغوښتل شو فورمې راکړل شوې د پاسپورت او تذکرې فوتو کاپي یې رانه واخستل او د سبا وعده یې راکړه سبا یې راته فون وکړ چې وېزې مو منظورې شوې او له ۲۰ډالرو سره راشئ ما پیسې د خپل همکار رفیع الله روشن په لاس ور ولېږلې او پاسپورت مې هم هماغه راوور، کله چې د ترکیې له سفارت څخه را ووتلو نو پوهاند قویم مو رخصت کړ دا چې د ترکیې د سفارت ترڅنګ د موټرو تم ځای نه وو نو ما خپل موټر هم رخصت کړی و، سیمین ته مې وویل، که چېرې لېرې ځې چې موټر راوغواړم هغې راته وویل چې نه په انصاري ځلور لارې کې سیټي سنټر ته ځم ښه ده چې دواړه پلي لاړ شو، نرۍ نرۍ باران هم ورېده، پر لاره مو یو بل لاهم وپېژندل او کیسې مو سره وکړې ،زموږ دفتر هم انصاري ځلور لارې ته نږدې دی، دا چې له دې سره د ملګرتیا او پلي تګ له کبله باران لوند کړم ځو ځله یې بخښنه وغوښتنه.

تاج صاحب ویل چې ترکیه په مزار کې قونسلګري لري او فرخنده هملته ویزه اخلي.

له کابل څخه استانبول (قسطنطنیې) او له استانبول څخه قونیې او نورو ښارونو او له نورو ښارونو څخه استانبول او کابل ته هوايي ټکټکونه پر ترکېش ایرلاین کې مخکې ترمخکې اخستل شوي وو.

له پروګرام سره سم مو په دوهمه ورځ یوولس بجې د جمعې په ورځ له کابل څخه استانبول ته الوت و، موږ پنجشنبه غرمه تاج صاحب مېلمانه کړو، فرخنده هم راغلې وه، هغه له قده لنډه خو نوره سره او سپینه هوښیاره او چالاکه نجلۍ وه، سره له دې چې موږ ته د ترکي او امریکایي کورنو لخوا په ایمیل هم پروګرام ښه تشریح شوی و بیا هم مېلمستیا د پروګرام پر جزئیاتو د لا ښه پوهېدلو لپاره وه، تاج صاحب څه نغدې پیسې هم موږ ټولوته راکړې.

له دې ځایه د غرمنۍ له خوړلو وروسته رخصت شو او سبا اته نیمې بجې مو په هوايي ډګر کې وعده کېښوده.

د قسطنطيني پر لور

سيمين، فرخنده او استاد قويم له وعدې سره سم نهه نيمې بجې راغلي وو خو د جمعې ورځ وه له ما سره د ترافيکي بيروبار او د لارې د بند بدلو اند ېښنه نه وه نهه نيمې بجې ورغللم ، د هوايي ډګر نړيوال ترمينل کې، ډېر بيروبار نه و تالاشي ،بورډينګ پاسونه،د بيکونو تلل (وزن) خروجي هرڅه په اسانه او لږ وخت کې تېر شول، زه پر تالاشۍ نه خفه کېږم خو دا چې د هوايي ډګر متعصبه عسکر چې له پښتون او د پښتنو له جامو سره حساسيت لري د تالاشۍ پر مهال زما په شمول پر هر چا آن بوټان او واسکټونه هم وباسي نو ډېر زور راکوي.

پاو کم يوولس بجې الوتکې ته د ورختلو غږ وشو ، زما په بورډينګ پاس کې په نښه شوې څوکۍ له شيشې سره نښتې وه، د الوتکې مېلمه پال ښکلي هلکان او ښکلې ترکۍ نجونې وې.

ما د ترکانو د ښکلا ډېر صفتونه اورېدلي و ، د حج په مراسمو کې مې بيا عملاً وليدل د سيد جمال الدين افغان په لېسه کې اروا ښاد مولوي عبدالظاهر چې د پروان ولايت د غوربند او سېد ونکي او ډېر انقلابي ،ويښ ،خوځنده ،نوښتګر او جيد عالم او زموږ د تفسير او عقايد استاد و يوه ورځ موږ ته په ټولګي کې وويل چې د هغو پلټنو

لـه مخـې چـې ده کـړې دي ورتــه جوتــه شــوې ، دا چـې خلــک پــه فولکلوريکو کيسو کې دېوان اوښاپېري يادوي نو دا دېوان ځينې لوړ قدي او چاغ تور پوستکي سوډانيان او ښاپېرۍ ښکلې ترکانې دي.

د الوتکې دننه سکرين چې کله به پکې فلم ښودل کېده ښوو له چې الوتکه په عشق اباد او اذربايجان (باکو) استانبول ته روانه ده.

کله کله پـر همـدې سـکرين د کابـل لـه هـوايي ډګـر څخـه طی شـوی واټـن ، اسـتانبول تـه پـاتې واټـن ،لـه ځمکـې لـوړوالی ، د سـفر د پيـل ساعت او دقيقې، د سفر پاتې وخت په ساعت او دقيقو ،دننه او بهر د هوا درجه ، د الوتکې د تللو مسير هرڅه ښودل کېده. الوتکـه چې لس بانـدې يـوولس بجـې الـوتې وه څـه بانـدې پنځـه بجـې اسـتانبول تـه ورسېده.

پر لاره يې له معمول سره سم ډوډۍ راکړه خو ډوډۍ يې خوندوره نه وه. دې سفر مو شا وخوا شپږ ساعته ونيول خو تهران ته چې تللو نو پـه اسمان ايـرلاين کـې يـې تـر تهـران پـورې دوه ځلـه ښـه خونـدوره ډوډۍ راکړله، لومړی ځل مشهد ته له رسېدو وړاندې او دوهم ځل په مشهد کې له ۴۰ دقيقو ناستې وروسته کله چې تهران ته روان شوو.

مـا دنـړۍ ډېـر ښـارونه ليـدلي جـده هـم ښـکلې ده،دوبـۍ هـم خـو استانبول بيا ځانته خوند او ځانته ځانګړنې لري، له هوا څخه ښکاري

چې د استانبول ښار ډېرې ودانۍ ګلابي ته ورته رنګ لري او ډېر یې په یوه نقشه جوړې شوې دي.

الوتکه پر استانبول ورښکته شوه کله پر سمندر کله پر ودانیو، تک شین ښکلي پور او معمور د اسمانڅکو او سمندر لرونکی ښار، هغه هم چې سمندر یې په منځ کې پروت وی او د ښار دواړه برخې په لوړو لوړو او اږدو پلونو نښلول شوې دي، د نړۍ لومړنی ښار چې په دوه وچو کې پروت دی او اسیا او اروپا یې سره نښلولې دي.

ما په، لیننګراد، فنلیند، کراچۍ، قطر، کویټ، دوبۍ، ممبیي، بندرعباس او جده کې هم د بحر غاړې لیدلي دي خو هغه ښکلا چې په استانبول کې یې لري په بل ځای کې یې نلري، دلته د بحر غاړو ته شنې غونډۍ او د مري او یا خوست د تڼیو د ولسوالۍ د عاد ممد د سیمې په څېر هرڅه شنه شنه دي.

الوتکې په استانبول کې د اتاترک په نړیوال هوایي ډګر کې ښکته کړو دلته نړیوال هوایي ډګر بېل او د کورنیو الوتنو ډګر بېل دی.

زما ملګرو په کابل کې خپل بار (بکسونه) الوتکې ته ورکړي او ورته یې ویلي و چې په قونیه کې یې ترې غواړي خو زما سامان کم و، ما الوتکې ته ونه سپاره، بلکې له ځان سره مې کېښود کله چې استانبول ته ورسېدو نو باید همدلته مو باید ترکیې ته دننوتلو مهر (خولي) وهلې وای په لوی هوایي ډګر کې مو له ډېرو

پوښتنو وروسته هغه ځای پیدا کړ چې ترانزیټ دخولي وهي، داستانبول هوايي ډګر اوس د نړیوال مرکز حیثیت خپل کړی او هغه مسافرین چې مستقیم الوت نلري له همدې ځایه الوتکې بدلوي. په هوايي ډګر کې یو سالون ځای کې د پرش غرفوته سلګونه خلک کتار ولاړ وو ټول یې بهرنیان او لوڅ او نیمه لوڅ وو زه هم نولسمې غرفې ته ودرېدم دلته نه بیروبار وي او نه بې نظمي هر سړی د نوبت په مراعات مجبور دی او هر سړی نوبت مراعاتوی.

ما په ټو نړیوالو هوايي ډګرونو او ټو هېوادونو کې لیدلي هغه افغانان چې په خپله خاوره کې نه قانون مني او نه نظم او نه د سپلین خو په نورو هېوادونو او هوايي ډګرونو کې بیا داهرڅه مني. دلته هم په کتارونو کې افغانان و خو هغه د پیښوریانو خبره مجال نه وو چې څوک دې بې نظمي وکړي او یا دې له کتار څخه ووځي دلته چې زه ووینم افغانان قانون او نظم دواړه مني نو په افغانستان کې هم ددوی قانوني کېدلو او قانون منني ته هیله من شم او فکر کوم چې که قانوني حکومت راشي او د قانون د تطبیق هوډ ولري نو افغانان قانون مني، دا چې اوس بې نظمي او بې بندوباري ده نو چې: (ورانه ده له خانه ده).

د ترکيې لنډه پېژندګلوي

ترکيا اروااسيايي (اروپا ـ اسيا) هيواد دی چې لويه برخه يې اناتولي په کوچنۍ اسيا او په سويل کې په باختر اسيا او منځنې ختيځ کې پرته ده او کوزه برخه يې چې د ترکيې په نوم او بالکان د اوروپا ختيځه برخه کې واقع ده.

ترکيه له ختيځ خوا له ايران ،اذربايجان ،ارمنستان او ګرجستان سره ، په سويل کې له عراق او سوريې سره او په شمال يا د اروپا په خواکې له بلغارستان او يونان او له تورې بحيرې سره اوږده پوله لري.

د سويل لخوا له مديترانې سره هم په اوبو کې پوله لري.

بيفور او دار داتل هم په ترکيه کې دي.

نفوس يې د وروستۍ سر شمېرنې له مخې شاوخوا ۷۲ميليونه ، پراخوالی يې ۷۸۳۱۵۲۲کيلومتره مربع دی ترکيه د افغانستان په څېر شين هېواد دی بارانونه پکې ډېر دي د نفوس ۸۵سلنه يې سنيان او ۱۵ يې شيعيان دی ،ترکان تکړه مسلمانان دی. که څه هم په ۱۳۹۲هـ س کال د مصطفی کمال اتا ترک لخوا يې د حکومت بڼه لاييک يا سکولريزم شو خو خلک يې اوس هم ښه کلک مسلمانان دي که څه هم

پرا ستانبول ،انقره او ازمیر کې اوس هم بې حجابي او عیاشي ډېره اوشراب ،عام دي خو د قونیې په څېر مذهبي ښارونه هم لري.

په ترکانو کې ختیځ اولوېدیځ دواړه کلتورونه شته دي خو ختیځ کلتور پکې قوي دی.

له اتا ترک وړاندې د ترکیې رسم الخط په عربي لیکل کېده خو اتاترک په لاتیني ژبه واړاوه.

د ترکیې یا د عثماني اسلامي امپراطورۍ مراندې تر افریقا منځني ختیځ اروپا پورې رسیدلې وې خو له نړیوالې جګړې وروسته د عثماني خلافت ډېرې برخې د فرانسې او برتانیې لاس ته ورغللې ، په ۱۳۰۲ هـ لمریز (۱۹۳۳ زیږدیز) د یو سیکولر او د پردیو د غلام شخص مصطفی کمال باشا چې ځانته یې اتاترک یا د ترکانو د پلار نوم ورکړی و اودامهال یې ډېرې نظامي بریاوې هم تر لاسه کړې وې دعثمانیانو د شپږم خلیفه ځای ونیوه او سیکولر حکومت یې اعلان کړ.

د ترکیې د حکومت طرز جمهوري دی یو پارلمان لري، تورستي ښارونه یې استانبول، انتالیا ، ازمیر،قونیه او نوشهره دي

سیکولر مصطفی کمال:

د ترکیې او دلته د سیکولریزم د ترویج له تاریخ سره د مصطفی کمال نوم تړلی دی هغه په ۱۸۸۱ زیږدیز کال د مۍ په ۱۹مه د اوسني

یونان چې هغه مهال د اسلامي خلافت یوه برخه وه په ستالونیکي ښار کې وزیږېد.

د عثماني خلافت پر مهال پوځ ته ورغی په طرابلس کې له ایټالیایانو سره وجنګېد ، د بالکان په جګړو کې قوماندانۍ ته ورسېد په ۱۹۱۲ زیږدیز کال د دار دانل په تنګي او ګالیبولي جزیره کې هم له یونانیا سره وجنګېد ، په لومړۍ نړیواله جګړه کې یې د ترکیې د استقلال د جګړې قومانده په لاس کې وه، د جګړې له پای وروسته د شپږم خلیفه محمد له بې کفایتۍ څخه په استفادې یې د هغه نظام ړنګ او سیکولریزم یې حاکم کړ.

کمال باشاه له روحانیونو سره جګړه پیل کړه، حجاب یې منع کړ، اروپایي جامې یې اجباري کړې، دین یې تر مسجده محدود او له سیاسته یې بېل کړ، ښځې یې له شرعي حدودو څخه وتلو ته وهڅولې عربي خط یې په لاتیني واړاوه.

مېرمن یې (لطیفې هانم) په ۱۹۳۰ زیږدیز کال کې هغه جامه واغوستله چې ځینې اروپایان یې نن هم نه اغوندي.

مساجدو کې یې په لاسپیکر کې اذان بند کړ، شراب یې عام کړل، او د اسلام پر ضد یې هر اړخیزه مبارزه پیل کړه، اتا ترک د ۵۷ کالو په عمر د نومبر په لسمه د دلمه بارغمي په ماڼۍ کې په استانبول کې وفات شو، او په انقره کې خاورو ته وسپارل شو.

اتاترک د استانبول په ایاصوفیه کې هغه شپږ سوه کلن تاریخي مسجد چې سلطان محمد فاتح د یوې کلیسا پر ځای جوړ کړی و د عیسایانو د اعتراض په پلمه پر موزیم بدل کړ.

دا مهال د ترکیې دیني حالت

ترکیه اوس یا د اسلامي خلافت له سقوط څخه نوي کاله وروسته بل حالت لري، د اتاترک د سیکولري کړنو په نتیجه کې نږدې وه چې ترکیه هم د هسپانیې په برخلیک اخته شي، دلته په ترکیه کې د نجم الدین اربکان تر بریا او په ټولټاکنو کې د اتا ترک د جمهوري ګوند تر ماتې پوره ۷۵ کاله سیکولریزم حاکم و، دین بېل او سیاست بېل و، په ترکیه کې د اروپا په څېر ازادي او عیاشي وه خو حقیقت نه پټېږي، خلک نور له سیکولریزم او بې دینۍ څخه ستړي شول ،۷۵کلن سیکولریزم ترکیه په تمامه معنی شاته وغورځوله د ترکیې اقتصاد ،کلتور او سیاست شاته ولاړ خو اوس هلته بېرته دین ته تمایل پیدا شوی دی خلک او په ځانګړي توګه ځوانان دین ته مخ را اړوي، اسلام ورو-ورو بېرته خپل ځای پیدا کوي، اربکان ،عبدالله ګل او طیب اردوغان ټول پوه.عالم او د ترکیې په حساسیتونو پوه خلک دي او تدریجي اصلاحات یې پیل کړي دي خو ډېر ورو او حکیمانه.داسې چې نه د ترکي ځوانانو احساسات را وپاروي اونه کفري نړۍ ته پلمه په لاس ورکړي ،ترکیې په ناټو کې هم خپل غړیتوب ساتلی ،د نړۍ په کچه خپل اعتبار هم ساتي او اصلاحات هم راولي ،

د ترکیې حالت تېز موټر ته ورته دی، اوس که موټر چلوونکی غواړي چې د ګړندي یا په تېز رفتار کې د تلونکي موټر مخ واړوي نو اړ دی چې لومړی د موټر سرعت را کم کړي او مخ یې وګرځوي او که په همدې سرعت کې اشترنګ پوره تاو کړي نو موټر اوړي او ترې چپه کېږي.

ما چې لومړی استانبول ولید نو حیران شوم چې دې خلکو څنګه اسلامپالو ته رایه ورکړېده، د ازادۍ، فحاشۍ له اسلام سره د ځوانانو واټن او بیا اسلامي نظام ته رایه ورکول یې ښې د حیرانتیا خبره ده.

خو اوس هلته اردوغان او عبد الله ګل په حکمت اصلاحات پیل کړي دی، مثلاً په شرابو یې مالیه زیاته کړه، په لیلیو کې یې د هلکانو او انجونو ځایونه بېل کړل، پر حجاب بندیز یې ختم کړ، په لاوډ سپیکر کې اذان ته اجازه وشوه، د اتاترک په نوم دولتي مډال یې له منځه یووړ او .....

هیله ده چې یو ځل بیا د اسلام مجد او عظمت نه یوازې په ترکیه، بلکې به ټوله اسلامي نړۍ کې را ژوندی شي، زه چې د ترکیې او سني نظام ته ګورم نو ما ته دا سپېڅلې نښې او هیلې ښکاري.

څانګه به نن سبا کې ګل شي

ما یې په سر کې سرې غوټۍ لیدلې دینه

د استانبول رڼه ماضي

د اسلامي نړۍ مشهور اتل سلطان محمد فاتح استانبول (پخوانۍ قسطنطنیه) چې د عیسوي ارتودوکس دین ډېر مهم مرکز وو په ډېر ځانګړي ظرفیت او جنګي مهارت ونیوه، قسطنطنیه د ختیځ روم د امپراطورۍ پلازمینه وه چې دې امپراطورۍ په لبنان، فلسطین او سوریې هم واکمني درلوده، د قسطنطنیې بنسټګر لومړی کنستانستین (له۲۷۴ څخه تر ۳۳۷م)د روم لومړنی امپراطور و چې عیسویت یې ومانه همده په ۳۳۰ کې پیزانیسوم (اوسنی استانبول) دخپلې امپراطورۍ د پلازمینې په توګه وټاکله او تر ۱۴۵۳ز پورې یې له یوولس سوه کالو ډېر دلته حکومت وکړ، د بیزا نیتوم نوم دعیسایانو د امپراطورۍ په وخت کې پر قسطنطنیه واوښت او کله چې سلطان محمد فاتح دا ښار فتحه کړنو نوم یې پرې اسلامبول کېښود، چې د بې دینه مطفی کمال اتاترک پر وخت کې اسلامبول پر استانبول بدل شو، سلطان محمد فاتح په ۱۴۵۱ زېږدیز کال په ۲۲ کلنۍ کې واک ته ورسېد، تر ده وړاندې هم عثماني حاکمانو د استانبول د نیولو لپاره یوولس ځله بریدونه کړي وو خو دا چې د استانبول درې خواوو ته اوبه (سویل او لوېدیځ ته یې مرمره

بحر، ختيځ او شمال ختيځ ته د بوسيفور تنګی او شمال ته زرين سمندرګی يا خليج دي او لوېديځ ته يې وچه ده چې ډېر لوړ او پلن ديوالونه پرې را تاو شوي او قسطنطنيه يې په کلکه نظامي کلا بدله کړې وه نو دا برېدونه ناکام شوي وو.

هرمسلمان خليفه هڅه کوله چې دا ښار ونيسي ځکه چې رسول الله (ص)فرمايلي وو: (هغه چې قسطنطنيه نيسي ډېر ښه امير دی او لښکر يې هم ډېر ښه لښکر.))

په سورت روم کې هم د همدې او ختيځ روم امپراطورۍ يادونه شوېده.

سلطان محمد فاتح داځل کلک هوډ وکړ چې قسطنطنيه به نيسي ډېر پياوړی چمتو والی يې ونيوه، د هغه وخت تر ټولو عصري نظامي تجهيزات او توپونه او ټانګونه يې جوړ کړل، ۲۵۰ زره روزلی لښکر يې برابر کړ، سلګونه بحري جنګي بېړۍ يې تياري کړې، قسطنطنيه يې له څلور خواوو محاصره کړه ځو ځو ځله يې جنګي تکتيکونه تغيير کړل، لسګونه متره لوړې ګرځنده د لرګي کلاګانې يې جوړې کړې، تر ځمکې لاندې لسګونه تونلونه يې وويستل ،د دښمن په زړه کې يې د وېرې خپرولو لپاره ګڼې بريالۍ لارې چارې وکارولې او دنړۍ په تاريخ کې لومړی او وروستی ځل وو چې اويا بحري بېړۍ يې په يوه شپه کې په وچه کې په لوړه اوټيټه پنځه کيلو متره لېرې په جنګي سپاهيانو ولېږدولې د بيزانسی امپراطور او دده مرستې ته

راغليو لسګونه جنګي بېړيو د اښار ساته او د ښار له ساحل څخه لېرې يې بېړيو اډه جوړه کړې وه، خو ده پخپل بې مثاله استعداد او نظامي خارق العاده استعداد او تکتيک په يوه شپه کې په سپاهيانو ۵ کيلو متره سرک جوړ ،په غوړيو او نورو موادو برابراوپه وچه د بېړيو تېل وهلو او لېږدولو ته چمتو کړ او په جادويي ډول يې په هماغه شپه ۷۰ بېړۍ په وچه ولېږدولې او د دښمن د بېړيو او دښار د ساحل ترمنځ يې ودرولې چې بيزانسي امپراطور او ښاريانو ته دا دهېښتيا ترځنګ داکار د پيريانو وبرېښېد او په تونلونوکې کار کوونکي انسانان به يې پرښتې بللې په دې ترتيب سلطان محمد هغه ښار فتح کړ چې اروپايانو او د عيسوي نړۍ جنګي پوهانو يې د سقوط تصور هم نه کاوه.

سلطان محمد له بري وروسته ټول دښمنان وبخښل ورته يې وويل چې بشپړه ازادي لرئ، مشران يې ونازول دهغوی درناوی يې وکړ همدې ترحم عيسويان وهڅول چې اسلام ومني.

مازیګري د استانبول مزه کوینه

پنځه نیمې بجې له هوايي ډګر څخه ووتلو ،قونیې ته مو الوت پـاو باندې لس بجې وو پرېکړه مو وکړه چې داځه کم پنځه ساعته وخت بـه د استانبول په کتلو تېر کړو او لومړی به د سمندرغاړې تـه ځو ،لـه یـو ټکسي چلوونکي مو وپوښتل چې د سمندر غـاړې تـه څو کیلو متره لاره ده او کرایه څو اخلې، هغه وویل چې لار شل کیلو متره او کرایـه پنځوس لیرې ده ما چې حساب وکړ لـه پنځوس لیرو شاوخوا اتلس نـیم سـوه افغـانۍ جوړېدې نـو ملګروتـه مـې وویـل دوی تـه مـوږ هم خارجیان ښکارو په شل کیلو متره واټن کې اتلس نیم سوه افغانۍ. ! !

له څو ټکسي چلوونکیو سره مو خبرې وکړې ،پـه ډېرو چنـو مـو یـو په څلوېښت لیرو چمتو کړ، له موږ سره اند ښښنه وه چې هسې نه بحر نږدې وي او پر دوه درې سړکونو مـو تـاو راتـاو او ښکته مـو کړي خو ډېر پنځه ویشت کیلو متره لار ووهله کوم لس کیلـو متـره یـې د بحر پر غاړه وګرځولو د کبانو پر لوی بازار یې تېر کړو څو ځایـه د سمندر پـر غـاړه د تفـریح ځـای و خـو هغـه چـې زمـا پـه څېـر یـې ماتـه ګـوډه انګلیسـي زده وه وویـل چـې تاسې د تفریح مشـهور او لـوی ځـای تـه بیایم.

داموټر چلوونکی چیلي نومیده ، لږ لږ په انګلیسي پوهېده ،په یوه ځای کې یې موټر ودراوه د سړک پرغاړه یې یوې نښې ته اشاره وکړه ویل یې دا د اسیا او اروپا زیرو پواینټ (صفري نقطه)ده ،دې خوا اسیا او اخوا اروپا ده موږ هم ور ښکته شو یو پښه مو د اسیا اوبله پښه مو د اروپا پر وچو کېښوده، عکسونه مو واخستل او په یو وخت کې مو په دوه وچو کې ژوند وکړ.

په استانبول کې اسیا او اروپا یو شان دي هوا ،آبادي پرمختګ خو په لویه کې بیا ددې دواړو وچو په پرمختګ کې ډېر توپیر دی.

ډریور د بحر تر څنګ د یو لوی پله پر غاړه موټر ودراوه ،نیم چمن، نیم د لوبو او ساعت تېرۍ، ځای ګرځنده هوټلونه د پله لاندې او بحر له پاسه لوی بازار هوټلونه د سیل او سیاحت کشتۍ لیدل کېدلې ،ډرېور موږته وویل چې له دې ځایه کله بېرته ځئ چې زه درپسې راشم؟

موږ ورته اته بجې وخت ورکړ ،زما نورو ملګرو لاترکۍ پیسې (لیرې) نه وې اخستې خو ماته مې زوی احمد طارق له سفر وړاندې له شهزاده سرای څخه راوړې وې ، د ډرېور کرایه هم ما ورکړه د بېرته راتګ لپاره دیو ځای کېدلو ځای مو ورسره وټاکه ،ټکسي چلوونکی خوش طبع سړی وماښام اته بجې د بیا لیدلو په هیله مو رخصت کړ.

د بحر پر غاړه کښتۍ والا په لاسپيکر کې سيلانيان خپلې کښتۍ ته وربلل فرخنده ورورانـدې شوه د ټکټ پوښتنه يې تـرې وکړه يومسؤول يې وويل چې اته ليرې اخلو موږ ورتـه وويل چې بحر کې څومره وخت تېروي ويې ويل پوره يو ساعت، پرېکړه مو وکړه چې وروخېژو ،قويم صاحب د څلور واړو پر ځای شل ډالر ورکړل،موږ هم ددرې پوړيزې کښتۍ دريم پوړ ته وروختلو، مخه راته خلاصه وه څو دقيقې وروسته د کښتۍ درې واړه پوړونه ډک او کښتۍ روانه شوه دلته نو هره دقيقه دا ايجابوي چې انځورونه واخلو د بحر دواړه غاړو ته کورونـه ،هوټلونـه ،ښکلې او پـه تکـو شـنو غونډيو کـې لوکسـې ودانـۍ لـه يـوې خـوا د اسـتانبول مـازيګرى دبحـر خـوږ او يـخ شـمال دکښـتۍ دريـم پـوړ ،ښـکلې او فطـري شـاعرانه فضـا ،دې فضـا ،نـه يوازې زه له ځانه بې ځانه کړم بلکې فرخنده او سيمين يې هم لـه قـال څخه د حال ژبې ته بوتللې ،لومړی خو له نورو ترکي انجونو او مېرمنو سره ددوی توپير ددوی په غاړو کې نرى څادرو خو شمال، شاعرانه وجـد او حـال دوی هـم بـې خـوده کـړې، څـادر مـادر ولوېـد او انځورونو اخسـتلو زور واخسـت. هلتـه نـورې ښـکلې هـم وې خـو زمـا همسفرې هم له چا کمې نه وې د اسـتانبول د سمندر مازيګرى اوشمال ددوی پـه اننګـو کـې وينـه لا وغوړولـه او لايـې وخوځولـه اننګـي يـې داسې شول تابه ويل په رښتيا هم دلته چا د ګلابو پاڼې پېيلې دي.

له یوې خوا یې په اننګو کې ګلابي دانې، د شونډو سرخي او له بلې خوا د استانبول پر سمندر مازیګرنی لمر خپور و ، شفق لکه لمر چې همدلته زرین وزرونه راټولوي او یا لکه کائنات چې همدلته د خپلې ښکلا کرشمه ننداري ته وړاندې کوي د مخامخ ناستو انجونو غومبورو او په سمندر کې د مازیګرني لمر زرینو پلوشو د استاد ناګار دا بیت څو څو ځله بې اختیاره راباندې تکرار کړ:

راوله حیا په اننګو کې لمبې بلې که

ټیټ سیند ته شفق که په اوبو کې لمبې بلې که

ما ویل لکه ناګار صاحب چې همدا صحنه لیدلې او بیا یې په شعر کې انځور کړېده.

په نشه کې تېشه

ما د فطرت له دې کرشمو څخه د خوند اخستلو لپاره د خپل بدن د هر غړي بلوتوت پرانستی و چې نا ځاپه مې د خیال او خوند دنړۍ څلی ونړېد او په نشه کې مې تېښه وهل شوه ، په یاد مې شول چې بیک مې په ټکسي کې را نه هېر او پاتې شوی دی. اوس یې خوند وکړ؟؟ په بیک کې مې دوه نیم زره ډالر، د برش زره افغانۍ، څو جوړه جامې ، کورتۍ ګانې ،یوه ویدیو یي ، یوه کوچنۍ د عکاسۍ کیمره ، یو غږ ثبتوونکی (وایس ریکارډر) یوډېر انتیک لوړ بیه او نوی ماډل کوچنی لپ ټاپ چې په دوحه کې مې په ۴۸۰۰ ریاله اخستی و ، یو ای پاډ ،د سیمینار لپاره چمتو کړې مقالې ،څو کتابونه ، د سفر له اړتیا وړ نورو توکیو سره ځای پرځای کړي وو ، اوه خدایه دا څه وشول ، د استانبول لوی دوه قاره یي ښار، نه د ټکسي د پلېټ شمېره ، نه د ټکسي چلوونکي د ټېلیفون شمېره ،نه ورسره کومه پېژندګلوي ،نه موټکسي د ټکسي انفارمېشن یا د ټکسي له رسمي اډې راوستې نه... بس پر لویه لار مو ورسره خبره وکړه او را روانه مو کړه بیک مې شاته ډاله کې کېښود .

د کښتۍ منځ کې سو چونو و اخستلم اوس به څه کېږي فرخندې او سیمین ته مې وویل چې بیک رانه په موټر کې هېر شوی او هرڅه پکې دي.

هغوی همدومره وویل: ((وای چرا؟ الی چطور مېشه))،بس نور نو په خپله ننداره بوختې شوې او کیسه کې مې هم نه وې ،چاره نه وه خپله مې خپل زړه ته ډاډ ورکاوه دومره پیسې راسره جېب کې وې چې یو څه چاره پرې وکړم ،پاسپورت او یو h.t.c موبایل راسره جېب کې و چې د انټرنېټ لپاره هم کارېده لویه اندېښنه مې دا وه چې له جامو او مقالو سره به څه کوم هلته خو ټوله دریشي او پطلون دی دا جامې خو هر ومرو خېرنېږی دلته افغان ګنډونکي یا نشته او که شته زه یې څه پېژنم په ترکیه کې مې ملګري وو خو د هغوی د ټیلیفون شمېرې او ادرسونه هم په همدې بیک کې وو که پطلون واغوندم خلک به څه وایي. خیر هغه د ډیل کارنګي په خبرو مې زړه ته ډاډ ورکړ چې که هرڅومره خفګان وکړم له لوښي تویې شوې شیدې نه راپورته کېږي نو ښه ده چې فکر وکړم هېڅ هم ندي شوي. په یوه ساعت کې مې ځان بېرته پاچا کړ پیسې لرې ،پاسپورت لرې، h.t.c فون لري ټولو ښارونو ته دې ټکټ دو طرف ریزرف دی چې جامې دې خیرنې شوې خیر دی د خوب جامې واغونده او هغه هوټل ته د وینځلو لپاره ورکړه ډېر تینګار پرې وکړه چې ژر یې درکړي او ته تر هغې له خونې بهر مه وځه.

په لږ وخت کې مې هرڅه هېر کړل خو سیمین په لیدلو مې دامتل سترګو ته ودرېدربښتیاچې : ((پردی غم له واورو سوړ وي))

ګوره د سیمین او فرخندې زما بکس په یاد هم ندی او پخپلو مزو کې ډوبې دي.

هڅه مې وکړه چې بیک هېر کړم خو دې ته مې هم هیله وه چې چلوونکي خو ژمنه کړې چې اته بجې راځي ،ښایي هغه صادق او مسلمان شخص وي او بیک راوړي که صادق هم نه وی ښایي د موټر په ډاله کې بیک ته یې پام نه وي او راشي کله کله به مې هېر شو خو پرېشاني یې وه.

کښتۍ د استانبول منځ کې سمندر کې روانه ډېره وړاندې لاړه یو هوایي پول مخ ته راغی ډېر لوړ او ډېر ښکلی وو د سمندر اخوا دېخوا یا شمال ـ جنوب کې غونډیو ته ورته پیاوړې پایې لګول شوې او نور پول په قوي کېبلونو تړل شوی وو د پول اوږدوالی به شاوخوا دوه کیلو متره وه خو په همدومره فاصله کې یې پایه یا ستن نه درلوده او پول هوایي ځوړند وو.

وروسته پر همدې پلونو تېر راتېر شو ،څلور سرکونه یې درلودل دوه له یوې خوا او دوه له بلې خوا نور هم وړاندې لاړو همداسې یو بل پول مخ ته راغی کښتۍ له همدې پله سره بېرته را تاوه شوه ورو -- ورو خپل لومړني ځای ته راغلله په سمندر کې څو همداسې سیلاني

کښتۍ نورې هم روانې وې ،له کښتۍ ترښکته کېدلو وروسته تر پله لاندې اود سمندر دپاسه جوړشوي بازارته د ډوډۍ خوړلو لپاره لاړو هلته هم ښکلي کتار هوټلونه وو ،دهر هوټل شاګردانو خلک په پوره مهارت ځانته جذبول، لاره یې نیولې وه موږ دکبانو فرمایش ورکړ ،خو ترڅو چې کبان پخېږي او ډوډۍ تیارېږي باید لمونځ وکړو ، د اوداسه د ځای پوښتننه مې وکړه خو د ددې کار لپاره ځانګړی ځای نه و بالاخره د یو هوټل په تشناب کې مې په زحمت اودس وکړ.

له څو هوټلیانو مې وغوښتل چې که د لمانځه لپاره ځای راکړي خو هغوی بخښنه وغوښتله او دمسجد ادرس یې راکړ ،مسجد د سمندر ترڅنګ د پروت سړک جنوب خواته و او د سړک لاندې لار ورغلې وه د مسجد ترڅنګ پخوانۍ کلیسا وه پوه نه شوم چې شاړه به وه او که فعاله ،مسجد څه کم څلور سوه کاله پخوا جوړ شوی و ، زموږ ملګری محمد حکیم بشارت چې له هند څخه راستون شو نو په پژواک خبري اژانس کې به یې ما او نعمان دوست ته د یو مسجد د ښکلا چې دده د حیرانتیا لامل شوی و صفت کاوه په صفت کې په وجد راغی ویل یې: ((عجیبه خو داده چې دامسجد څلورسوه کاله پخوا جوړ شوی او هغه هم مسلمانانو جوړ کړی دی)).

دامسجد د ترکي مهندسۍ ډېره ښکلې او نادره نمونه وه همدلته مې دوه رکعته لمونځ وکړ، په مسجد کې ګڼو ښځو هم لمونځ کاوه د سمندر پر غاړه مې چې پخپل درې ساعته ژوند کې د ترکي انجونو

ازادي، تنګ پتلونونه ،تک سپین لوڅ ورنونه ،څنګلې او په عام بازار کې د یو بل ښکلول ولیدل نو داسې مې و انګېرله چې دلته نو مسلماني ډېره کمزورې شوې خو چې په مسجد کې مې ښځینه مسلماناني که څه هم شمېره یې کمه وه ولیدلې بېرته ډاډه شوم.دلته ورځ اوږده وه تر اوه نیمو بجو پورې د مازیګر لمونځ کېده.

له ډوډۍ چې فارغ شو پاوکم اته بجې وې، زما خپل بیک ته سودا وه هماغه ځای ته ورغللم چې له ټکسي چلوونکي سره مو ټاکلی و ،زما لا پام نه وو چې هماغه موټر چلوونکي راباندې غږ کړ، .Mr Haji I am here،(ښاغلی حاجي زه دلته یم) په زړه کې خوشحاله شوم خو غوښتل مې خپل خفګان او اندېښنه له هغه پټه کړم هغه دستي راته وویل چې بیک دی په موټر کې دی ماهم دومره ورته وویل thank you:(مننه).ویې ویل چې ملګري دې چېرې دي ماورته وویل اوس راځي اته بجې شوې خو ملګري مې یو هم نه ښکارېدل مار خوړلی له پړي هم وېرېږي زړه مې نه کېده چې ټکسي پرېږدم او هغوی پسې لاړ شم، خیر له ځان سره مې وویل چې که چېرې دې سړي ستا بیک پټاوه نو بېرته درته ولې راته. له شرمه مې بیک هم ونه غوښت په همدې ډاډ ملګرو پسې لاړم استاد قویم او فرخنده مې وموندل ،سیمین نه وه هغوی ویل چې سیمین له دوی هم ورکه ده په لوی بازار کې ورپسې ګرځو خو هغه نه لیدل کېږي ،دلته ټکسي والا وارخطا دی ما ټکسي والا بوخت کړ کله هغوی پسې ورځم او کله ټکسي ته

راځم، بالاخره هغوی هم پنځه ویشت دقیقې وروسته راغلل او بېرته مو هوایي ډګر ته حرکت وکړ لار دوطرفه وه ددې لپاره چې بېرته هوایي ډګرته لاړشو. نو باید په سمندر تېر شوي پله واوړو. همداسې وشول له پله تېر شو لږ نور هم وړاندې لاړو هلته په یوه چوک بېرته خپل لاس ته را واوښتو ،په ترکیه کې ترافیک د افغانستان په څېر په ښي لاس دی پر پله ډېر ترافیکي بیروبار و ،

انجلۍ د یار په ننداره شوه ...

موږ باید کم ترکمه نهه بجې د اتاترک په نړیوال هوايي ډګر کې وای، خو ترڅو چې بېرته پرپله راتاوېدو او هغه ځای ته را ورسېدو له کوم ځایه مو چې حرکت پیل کړی وو نو پنځلس دقیقې یې ونیولې همدلته شل کم نهه بجې شوې موږ ته نه د کورنیو الوتنو ترمینل معلوم وو نه مو بورډینګ پاسونه اخستي وو او هلته هم باید د افغانستان په څېر مسافر له الوت څخه دوه ساعته وړاندې هوايي ډګر ته لاړ شي لس بجې یا د الوت وخت شېبه په شېبه را لنډېږي او بیرو بار ډېرېږي.

ډېر پوه کړ چې لس بجې زموږ الوت دی او دی باید وروستی کوښښ وکړي چې وخته مو ورسوي ، له چیلي څخه مې مننه وکړه چې بیک یې راووړ سوچونو واخستلم چې ولې یې بیک راووړ ایا دا ښه مسلمان دی؟ د ترکیې نوم نه بدوي او وطنپاله دی؟ داسې خو هم نده چې په ډاله کې یې بیک ته پام شوی ندی که داسې وای نو ولې یې له مخامخ کېدلو سره دستي راته د بیک د شتون وویل ښایې هغه فکر کړی وي چې موږ یې د موټر د پلېټ نمبر اخستې او پیدا کولی یې شو یا.....

په بیروبار کې ونښتو ټول یو بل ملامتوو چې ولې مو ټکسي ناوخته (اته بجې) را وغوښت ما ته غوسه هم راتلله چې سیمین ولې کوم شل دقیقې ورکه وه موټر د مېږي په پښو روان دی ډرېور ډاډ راکاوه چې دا بیروبار هر ماښام وي خو د کبانو تر بازاره اخوا بیا ختمېږي.

د کبانو بازار ته لا نه وو رسېدلي چې ساعت پاو کم لس بجې وښودې له دې بازاره چې دا هم د سمندر پر غاړه دی اخوا هم بیروبار و نورنو الوت ته له رسېدلو نهیلي شو خفه وو چې قونیې ته به څنګه ځان رسوو؟ کله کله ځان پورې په کړس کړس وخاندو فرخندې وویل چې له استانبول څخه قونیې ته په موټر کې دولس ساعته لاره ده همدا اوس ټکسي نیسو او روانېږو ځکه چې سباته رسماً پروګرام پرانستل کېږي.

کله به فرخندې پر سیمین او کله به سیمین پر فرخندې ملامتي اچوله خوماورته وویل چې دواړه د سمندر په ننداره شوئ دا ټپه مې ورته ووېلې:

(انجلۍ د یار په ننداره شوه

د پلار پر توګ یې په سوباړو وشکونه)

کله مو ویل چې که په نورو هوایي کرښو کې ارجنټ (ضروري) ټکټ ومومو هغه به واخلو د دوی د بېته هم اند ښنه وه چې د ترکش

هوایي کرښې دپروګرام له مخې ددوی بکسونه او بیکونه دلس بجو په الوت کې قونیې ته لیږل کېدل هلته دپروګرام د مسؤولینو لخوا زموږ هرکلي ته مېلمه پالان او موټر رالیږل کېدل له موږ یو سره هم د ترکیې سیم کارت نه وو چې په قونیه کې له کورښو سره اړیکه ونیسو اوله ستونزې یې خبرو کړو، داړیکو بله مرجع هم نه وه.کله به سړک خلاص و نو چیلي بېچاره به په یو سل او لسو کې هم ته شل باندی لس بجې هوایي ډګر ته ورسېدو د کورنیو الوتنو ځای او ترمینل له بهرنیو بیل او ترمنځ یې سړک دی، چیلي همدلته ښکته دترکیې هوایي کرښې ته ژر ژر لاړو ماموړینو ته موټکټ ورښکاره کړ خو هغوی وویل چې دا الوتکه خو په خپل وخت الوتې او تاسو خپل الوت له لاسه ورکړی دی، خفه شو دیوې غرفې شاته یوه تنکۍ ښکلې پېغلوټه ناسته وه موږ ویل راځئ له همدې سره مشوره وکړو هغې ته مو د اکیسه وکړه دستي یې چیرته زنګ وواهه له ټیلیفون وروسته یې له موږ څخه ټکټونه وغوښتل موږ ترې وپوښتل چې څه یې کوي ویې ویل لس باندې دولس بجې بل الوت دی هغې کې مو لیږم له خوشحالۍ نه په جامو کې نه ځایېدو ،وینه راکې وغوړېده، سیمین او فرخندې خوله یوبل څخه لاسونه تاو اویوبل ښه ډېرښکل کړل او ښه د زړه له اخلاصه یې وخندل بورډینګ پاسونه مو واخستل او له غرفې را ستانه شو، په همدې خوشحالۍ کې وو چې سیمین ناڅاپه وارخطا شوه: ((اوف اوف این چې شد این چې شد)) ویل یې پیل

کړل لامل مو ترې وپوښت ویل یې چې کورتۍ یې د جېبونو له سامان سره ترې په موټر کې پاتې ده په منډه بهر سړک ته ووته کوم لس دقیقې وروسته بېرته تشه راغلله ویل یې ټکسي تللې ده، ښه مو ورپورې وخندل خو ویل یې پیسې یې پکې نه وې ما ورته وویل چې الوت ته کوم یونیم ساعت پاتې دی ځئ چې کوم نږدې بازار وګورو هغوی وویل چې دا شرم او خفګان مو کم دی چې بیا وځو، خوزه وو تلم ټکسي ته مې وویل چې یو ساعت وخت لرم او په بازار کې مې وګرځوه همدا سې وشول چې بېرته راغللم او دالوت ځای مې پیدا کاوه نو څه کم دولس بجې وې لږ نه وم ناست چې الوتکې ته یې د ختلو وویل الوتکه په خپل وخت والوته شل باندی یوه بجه قونیې ته ورسېدو زما بیک خو راسره و خو ملګرو مې چې د قونیې په هوایي ډګرکې د سامان د وتلو پر ګرځنده پلاستیکي پټۍ خپل سامان هرڅومره وکوت څه یې ونه موندل د هوایي ډګر مسؤولینو ته یې د خپل سفر د ځنډ او اوس د سامان د نشتون وویل ټول خلک له ترمینل څخه ووتل ماهم له دوی سره لږه منډه وکړه خو سیمین او فرخنده دومره زړورې وې چې زما مرستې ته یې اړتیا نه وه.له نیم ساعت وروسته څرګنده شوه چې ددوی بکسونه لاهم ندي راغلي، له استانبول سره له اړیکې وروسته ورته وویل شو چې په سباني الوت کې به یې راولېږی خو په دې نیم ساعت کې پر دوی ښه مرګ او دبیکونو ورکېدلو وېره تېره شوه.

قونيه

قونيه د ترکيې له ۸۱ ولاياتو څخه تر ټولو لوی ولايت دی چې مرکز يې هم (قونيه) نوم لري قونيه ،داناتولي په برخه کې دی پراخوالی يې ۳۹۰۰۰ زره کيلومتره مربع او نفوس يې په ۲۰۱۱ کې ۳۹۸۰۰۰ تنه دي.

ډېر اوسېدونکي يې کردان دي دا ولايت د اناتولي د نظام نقطه ده.

دا ښار په تاريخ کې د ريکونيون ،ايکويلام، او استاکونا په نوم هم ياد شوی دی،دياقوت حموي او معجم البلدان په وينا افلاطون هم همدلته ښخ دی.

د تاريخپوهانو په اند په قونيه کې د مدنيت له مهال څخه پخوانۍ نښې اوس هم شته دي په دې وخت کې نيشولتک ،کالکوليتک او برنزو کلتورونه ليدل شوي دي. لرغونپوهانو په قونيه کې د نيئو ليتک د پير ياله ميلاد څخه (اوه زره کاله پخواني)اثار موندلي دي.

د قونيې تاريخي ځايونه چې ډېرېې مور وليدل عبارت دي له د مولينا له مزار، اوموزيم،د شمس الدين تبرېزي مسجد او مزار، چيني اثار، د شرف الدين مسجد ،پنځه مناره موزيم،علاؤ الدين مسجد ،عزيزيه مسجد ، د سلطان سليم مسجد ، د لرغون پېژندنې

موزیم ، د انتوګرافي موزیم، د قوبون اوغلي موزیم، د یوسف اقاکتابتون ،د مرامرباغونه، سله، کلسترا ،ګوک بورت چاتاله هوبوک، داشرف اوغلی مسجد ، دفاسله مجسمه، دقبادیان آباد ، سرای افلاطون ،سیناري او اف شهر.

زمونږ هرکلي ته د لس بجو الوت ته راغلي مېلمه پال لاهم له موټر سره مونږ ته ولاړ و له هغه سره په موټر کې سپاره او دقونیې ښار خواته چلتن ګارډن هوټل ته وخوځېدو د شپې څه باندې دوه بجې وې چې چلتن ګارډن هوټل ته ورسېدو د هوټل عملیې زمونږ بکسونه تر رسپشن پورې ورسول دننه راته څوتنه هرکلي ته ولاړ و داټول زمونږ کوربانه و خو لامونه پېژندل یو یې ځان کرستوفر او یوې ځوانې مېرمن ځان کیلي معرفي کړ ،رسپشن یاد هرکلي څانګې ته مو پاسپورټونه ورکړل هغوی هم مونږ ته له پخوا د ریزرف شویو خونو کیلي ګانې (چابیانې) راکړې.

له امریکایي کوربنو سره مو یوه شېبه بندار وکړ له هغوی سره په چمن کې پر څوکیو کېناستو ، دلته دوه تنه ایرانیان محسن او شغله هم وو پر مېز د شرابو کتار بوتلونه ایښې و مونږ ته یې هم ګیلاسونه ډکول خو چې ، ګیلاس یې را وړاندې کړ نو مونږ ترې بخښنه وغوښتنه د سحر د ناشتې ځای یا رستورانت او د سحر نی د پیل او پای پروخت یې پوه کړو دوی خپل خُمار ماتاوه مونږ سترې وو د استراحت

اجازه مو تړي وغوښته او وموټاکله چې سبا نهه بجې به ټول په ګراونډ یاد هوټل دهرکلي د څانګې ترځنګ راټولېږو.

زما دخونې شمېره ۳۳۴ وه ښېګڼه يې داوه چې دهوټل شمال ته په دريم پوړ کې لومړۍ خونه وه چې کړکۍ به مې پرانيستې نو دقونيې ښکلی ښار به مې ليده.

ستړي وم ويده شوم پر وخت نه پوهېدم خو زه عادت يم چې دسحر لمانځه وخت شي نو اتومات ويښېږم چې کله راويښ وم نو اودس مې وکړ ماويل راځه چې هر وخت وي لمونځ وکړه قبله مې هم نه پېژندله فکر کولو وروسته مي يو خوا وټاکله خوښه و ډېر توپير پکې نه و.

د اکثرو اسلامي هېوادونو په لويو او عصري هوټلونو کې جای نماز ايښی اود قبلې خوا يې په يوه غشي نښه کړې وي خو دلته نه جای نماز و اونه يې دقبلې خوا په نښه کړې وه.

به سبا يې د هوټل په منيجر پسې ورغللم ورته مې وويل چې دعثماني خلافت په مرکز او مشهور اسلامي هېواد ترکيه کې مو دهوټل يخچالونه او مېنو بارونه له شرابو ډک کړي دي خو په خونه کې مو نه جاينماز شته اونه مو دقبلې خوا معلومه ده ورته مې وويل پر دې هم سر خلاص کړه چې دلته شراب د هر سړي ضرورت نه وي، بلکې ځينې لمونځ هم کوي په ټوکه مي ورته وويل چې ترڅو مو په هره خونه کې جای نماز ايښی نه وي او دقبلې خوامو په غشو يا

وکتورونو معلومه کړې نه وي نو زما اعتصاب به جاري وي، هغه چې زما افغاني او کليوالي جامو او تور واسکټ ته وکتل په خندا شو ويل يې همدا نن داکار کوو خو ګوره موږ د هوټل په څمکتلي کې دلمانځه لپاره ځای لرو.

چې هلته ورغللم نو په يوه کوچنۍ عادي خونه کې جاينماز هوار وو نو رنه د اوداسه ځای و نه محراب نه مسجد نه..... خو په هوټل کې هر ډول شراب ښه پرېمانه موندل کېدل آن يو کوچني بوتل عادي کوکاکولا په ۸ ليرو خو يو بوتل شراب په ۲ ليرو و.

له لمانځه وروسته بېرته ويده شوم د مبايل زنګ مې اتو بجو ته برابر کړ، له ويښېدلو وروسته د لمبلو لپاره تشناب ته ننوتلم د تشناب سېستم ډېر عصري وو د اوبو د تودوخې د معلومولو لپاره په شيشه کې ستن نصب وه دانو ستا خوښه وه چې اوبه څومره ګرمې کاروې؟ خوزه پردې نه پوهېدم چې اوبه څنګه معتدلې او کارولو ته چمتو کړم خير پرتوکمو مې لاس وهل پيل کړل اخوا تاو کړه دېخوا تاو کړه اخر مې چل زده کړ هلته داسې نده چې ديخو اوبو ځانته او دګرمو اوبو ځانته نل وی او دواړه تاو راتاو او معتدلې اوبه برابرې کړه هلته به ورته ليکل کوې او درجه به په ليکلو ټاکې اوبيا به کماند ورکوی.

د استنجا لپاره نه کوم پايپ (نل) وو او نه کومه لوټکه (کوزه) حيران وم چې داخلک دلته څنګه استنجا کوي کله خومې ويل دوی به

ښايي پر کاغذ اکتفا کوي او يا به ژر ژر لامبي ، خير ځانته مې قناعت ور کولی ونشو اخوا د ښخوا مې کتل او لاس وهل مې پيل کړل ترڅو مې وليدل چې هلته نه نل، نه لوټکې او نه لاس ته اړتيا شته ده ،بلکې د ننه په کمود کې اسان او برياني سستم نصب دی او د ېوې توکمې په وهلو درته خپله استنجا کوي.

له لمبلو وروسته مې د هرکلي او معلوماتو ځانګې ته فون وکړ چې جامې راته اوتو کړي درې دقيقې وروست يوه انجلۍ راغلله جامې مې ورکړې او ورته مې وويل چې شل دقيقي وروسته مې پکار دي هغې په اشاره پوه کړم چې له يو ساعت وړاندې يې راوړلی نشي، او که ژر مې پکار وي نو خونه کې اوتو او قاتکي مېز شته دی ماهم ورسره ومنله ورته مې وويل دادوه جوړه ته اوتو کړه او زه به ژر دلته بله جوړه اتو کړم ،ايله ايله مې نهه بجې ځان ښکته کېدلو ته برابر کړ.

چې لاندې لاړم درې تنه ملګري مې راغلي وو له هغوی سره ستړي مشي هم ځو دقيقې وخت ونيوه څه باندې نهه بجې چې رستورانټ (خوړنځي) ته لاړم خو وخت پوره او رستورانټ تړلی و، وږی تږی راتاو شوم په کانټين کې مې يو جوس واخست خوبيه يې د جوس ترڅنګ د شرابو له ايښی بوتل څخه لوړه وه؟

هیچ مولینا نشد مولای روم

پاو باندې نهه بجې د سفر ۱۸تنه مېلمانه او درې تنه کوربانه په یو کاسټر او مرسدیز موټر کې د حضرت مولنای روم روضې ته روان شوو.

روضه له هوټل سره ډېره نږدې ښایي یو کیلو مټرۍ کې وه خو موږ نابلده و.

له روانېدو وړاندې د سفر ټول ملګري یوبل ته معرفي شو موږ د یوبل سوانح مخکې هم لوستې وې ځکه د سفر کوربنو پرې ډېره خواري کړې وه او ټولو ته یې لېږلې وه خو اسم مو له مسمی سره نه پېژنده.

د حضرت مولنا جلالدین بلخي رومي د مزار په دروازه کې ډېر بیر وبار و، په دروازه کې ننوتلو زحمت او حوصله غوښته زموږ کوربنو موږ ته ټکټونه واخستل ،تالاشي عامه ،سخته او کمپیوټري وه. د مولنا د مزار محوطه پراخه او لوی کمپلکس دی ، پراخه له ګلونو ډک چمن او سړکونه لري ،چې ورننوځې نو ښي خواته دې د یوې نږېدلې ودانۍ پر پاتې شونو چې اوس یې ایله یو متر بنسټونه پاتې دي سترګې لګېږي.دا هغه کور دی چې د مولنا پلار مولنا محمد بن حُسین خطیبي د کرمان له ښار تر راستنېدلو وروسته جوړ کړ او د

ژوند تر پایه پکې او سېده. مولنا هم د ځوانۍ شپې همدلته تېرې کړې دي. په دې ځای کې د کور نقشه لا هم پر ځای ده، کوټې، تشناب ......هر څه پېژندل کېږي.کور بنو راته دا کور ښه تشریح کړ. له دې ځایه مزار ته ور روان شو خو ټېل ما ټېل او بیرو بار زیات دی. مزار او موزیم بیا د دې محوطې د ننه په بله محوطه کې پراته دي او مزار بیا ځانته ودانۍ او دوه دروازې لري. په دې توګه باید تر مزاره له څلورو دروازو ورتېرشې. د زیارت کوونکو ډېره برخه ښځې او نجونې وې. د مزار خونې ته له ننوتلو وړاندې د لومړۍ دروازې تر څنګ په لویو لویو ظروفو کې هغه پلاستیکونه پراته دي چې د بوټانو له پاسه اغوستل کېږي او د همدې غرض لپاره جوړ شوي. د همدې لومړۍ دروازې تر څنګ د اوداسه ځای مو د بیا راټولېدلو لپاره وټاکه. پلاستیکونه مو د بوټانو له پاسه واغوستل او ننوتلو. له دروازې د ننه ښي خواته د مولنا د طریقې سمبول څو پګړۍ ایښې وې ورسره جوخت بله دروازه وه، له هغې چې ننوتلو نو شاوخوا ټول لوی او واړه قبرونه و ،دا ټول په یوه نقشه ،. شین رنګ ورکړل شوی او شنې پردې پرې غوړېدلې وې. د مولنا له مور پرته د هغه ټوله کورنۍ همدلته دفن ده .موږ ته مخکې ویل شوي وو چې دلته کېمرې راوړل او عکاسي منع ده. خو موږ له ځانه سره وړې وې ، هلته مو عکاسي پیل کړه خو چې د مولنا د قبر عکس مو واخست نو پولیسو مخالفت کاوه خو بیر وبار ډېر وو په پټه او ښکاره عکاسي کېده ما هم تړې څو

انځورونه واخستل. دننه محوطه کې چپ لاس ته د مثنوي معنوي او بل ځای کې د قران عظیم الشان د خطي نویو او زړو نسخو نندارتون وو ، د بیر و بار له امله چاته د کتلو نوبت په اسانۍ نه ورته، یا به یې له کتلو تېرېدې او یابه دې له نجونو او ښځو سره ځان مېښل منل. پولیس هم د نظم په مخنیوي کې ناکام وو خو ما ټول ولیدل او انځورونه مې ترې واخیستل. د ودانۍ دواړه دروازې د لرګي او په پخوانۍ بڼه جوړې شوې دي. له دې ځایه چې ووتلو نو د وعدې ځای ته ورغللم هلته له یو دوو تنو پرته څوک نه وو ، شاوخوا په کوم شل پنځه ویشت خونو کې د مولنا موزیم جوړ شوی دی، د هغه جامې ،بوټان ،پګړۍ ،د تصوف مجلس مریدان، په هر حالت کې د ذکر بڼه، د هغه وخت کارېدونکې توکي .....ددې ټولو لیدلو او انځور وېستلو رانه ډېر وخت ونیوه یو دوه ځله د وعدې ځای ته راغللم خو ملګري مې ټول نه وو راغلي ببرته لاړم د موزیم پاتې برخې مې هم وکتلې،د هغې ځوانیمرګې شاعرې شهزادګۍ قبر مې هم ولید چې څه باندې اته سوه کاله پخوا وفات شوې. ددې شهزادګۍ او زمونږ د بلخي رابعې بر خلیک سره ورته وه. د عاطفې او جذباتو سمندر مې طوفاني شو. زمونږ شهزادګۍ (رابعه)خو یې ورور په حمام کې ووژله او په خپلو وینو یې د حمام دیوالونه په شعرونو سره کړي وو. خو نه پوهېږم چې ترکۍ شهزادګۍ چا ووژله او بکتاش یې څوک وو .کله چې د وعدې ځای ته راغللم نو یو ملګری مې هم نه وو. فکر مې وکړ چې هغوی

رانه بهر تللي دي، اخوا د ښخوا مې ډېر ولټول خو نه وو. بهر راووتلم هلته هم نه وو ، هغه موټر مې هم سم نه پېژنده او نه په هغه ځای کې ولاړ وو چې مونږ يې راوستي وو. ټيليفون هم راسره نه وو چې له چا سره په اړيکه کې شم خفه او حيران وم.د ېته خفه نه وم چې ځای به پيدا نکړم ،ځکه هرې ټکسي اړوند هوټل ته ببولی شوم خفه د ېته وم چې ټول ملګري به راپسې ګرځي.او يا به ورته نا منظم او نا همغږی ښکاره شم. د مولنا مزار او پارک دوه دروازی لري لوېديځه يې چې د ننوتلو ده قوي کمپيوټري تالاشي هم په کې کېږي او بله سويلي ياد وتلو دروازه ده.دوه درې ځله دې او هغې دروازې ته ولاړم. لوېديځې دروازې ته مخامخ د قونيې ښارترټولو لويه هديره ده چې احاطه ترې تاوه وه.قبرونه يې په يوه نقشه منظم ، پر ونوپوښلي او سر کونه پکې غځېدلي وو. زه دې هديرې ته ورغللم انځورونه مې ترې واخيستل ،بېرته راغللم سويلي دروازې ته مخامخ رستورانت ته ورننوتم کافي مې راوغوښته ،يوه کوچنۍ پياله چې ايله دوه غړپه کېدله په درې لېرې يا شاخوا سل افغانۍ وه.بېرته بهر راووتللم دلته د مريو انتيک غاړکۍ ،تسبې،د مولنا له قېمتي کاڼو او غميو جوړې مجسمې خرڅېدلې دلته مې شيان کتل چې کيلي راباندې غږ کړ ،ګورم چې ډېر ملګري مې همدلته دي چې ورغللم نو پوه شوم چې له ما پرته دوه درې ملګري لا هم نادرکه دي.خير دولس نيمې بجې ټول پوره او پلې د زاړه بازار کتلو ته ور روان شو. د قونيې زوړ بازار د

مولنا مزار ته نږدې دی دلته مو یو تاریخي مسجد چې څلور نیم سوه کاله پخوا جوړ شوی وو ولید. ما د بیو د معلومولو لپاره په دوکانونو کې ډېر شیان بیه کړل خو نرخونه ډېر لوړ وو مثلاً یو ګرام عربي سره زر په (۸۴) لیرې و چې څه کم ۲۹۰۰ افغانۍ کېدلې په داسې حال کې چې په همدې وخت کې په افغانستان کې همدا زر یو ګرام په ۲۲۰۰ افغانۍ و.

یو موچي مو ولید خو د افغانستان تر موچیانو ډېر عصري وو یوه ښه چوکۍ یې ځانته ایښې او بله یې مراجعینو ته بکس یې هم لوکس او د موچیتوب لپاره جوړ شوی وو. یوه جوړه بوټان یې په دوه نیم لیرو یا ۸۵ افغانیو رنګول. تر څه کم دوه بجو د قونیې په زاړه بازار کې چې اوس ډېر عصري او د لوړپوړیزو ودانیو لرونکی دی وګرځېدو قونیه هم پراخه سړکونه لري او ښکلی او پاک ښار دی. کورښو موټر همدلته بازار ته راوغوښتل او هوټل ته روان شو. له مهال وېش سره سم زمونږ ننني غرمه پر کورښو وه او باید له دولس نیمو تر یوې نیمې مو خوړلې وای خو موږ څه کم دوه بجې هوټل ته راورسېدو. لومړی خپلو خونو ته لاړو او و مو ټاکله چې دوه بجې به ټول راځو او ډوډۍ به یو ځای خورو. په لومړي پوړ یا ګراونډ (میدان) کې ښکلی د سیمینار سالون وو همدلته مو خوندوره ترکۍ ډوډۍ چې سوپ ،کباب ،وریجې ،قورمه ،فیرني ،سلاد او مشروبات پکې وو وخوړه د مهالوېش له مخې مو باید یوه نیمه بجه د مولنا په اړه خپلمنځي بحث پیل کړی

وای خو سم عملي نه شو ،شاوخوا درې بجې مو بحث پیل کړ ،د بحث ژبه ډېره انګلیسی وه خو فارسي هم پکې وه بحث تر شپږو بجو اوږد شو. په دې بحث کې د مولنا پر ژوند او فن بحث وشو .

صوفیانه رقص او سماع

له بحث وروسته یو ساعت دمه وه او اوه بجې مو باید د ماښام ډوډۍ په خپل لګښت خوړلې وای او پاوباندی اوه بجې د مولنا کلتوري مرکز ته د سماع او صوفیانه رقص د لیدلو لپاره تللي وای .خو موږ ماړه وو .ومو پتېیله چې له پروګرام څخه تر راستنېدلو وروسته ډوډۍ وخورو. پاوباندې اوه بجې چې لابي یا د هوټل د هر کلي د څانګې خواته راغللو نو ملګري مو کم راغلي وو ما د لمانځه د ځای پوښتنه وکړه .د هوټل ځمکتلي ته یې لاس ونیوه هلته دوه خونې یوه د نا رینه اوبله د ښځینه وو د لمانځه لپاره بېلې شوې وې .له لمانځه چې راغللم خبر شوم چې پروګرام بدل شوی او موږ باید اته نیمې بجې د مولنا کلتوري مرکز ته روان شو .دا ځکه چې هلته د ذکر او سماع پروګرام نهه بجې پیلېده .موږ ګومان کاوه چې د مولنا کلتوري مرکز به له هوټل څخه لېرې وي او په موټر کې به ورځو. خو دا مرکز د هوټل په شاوخوا سل متری کې و او د دواړو پارکونه سره نښتي وو. د مولنا کلتوري مرکز ډېر ښکلی او ډېر لوړ جوړ شوی دی ګنبدي بڼه لري او ډېر لوی او ګران بیه قندیل پکې ځوړند دی. په یو وخت کې شاوخوا پنځو زرو تنو لپاره ځوکۍ لري .هلته هر څوک

کمپیوټري تالاشي کېده. موږ چې ورغللو نو نږدې څوکۍ تولې ډکې وې خو زموږ لپاره په منځ او ښه ځای کې څوکۍ ریزرف شوې وې .موږ ته لا د مخه په مهالوېش کې ویل شوي وو چې دلته عکاسي او د کیمرو وړل منع دي خو ما او ځینو نورو له ځانه سره کیمرې وړې وې .لومړی مو په پټه عکاسي کوله خو ومو لیدل چې دا منع ډېره جدي نده، بیا مو د کیمرو فلشونه هم خلاص کړل ،څوکۍ تولې ډکې شوې ان ځینې ولاړ پاتې شول نهه بجې څوارلس تنه ستیج ته راغلل ،څوک د ارمونیې ،څوک د رباب ،څوک د ډول ،څوک د بینجو ،څوک د سیتار شاته کېناستل.یو ځوان راغی په ترکي ژبه یې ډېره احساساتي وینا وکړه چې څو ځله د ګډونوالو په تودو چکچکو بدرګه شو .ورپسې هال ته ۴۰ تنه ښکلي ځوانان چې د مولنا په تقلید شنې پګړۍ یې تړلې وې.د ترکانو ځانګړې وربښمیو ته ورته چپنې او سپینو ته ورته زېړچکې اوږدې جامې یې پر تن وې دننه هال ته راغلل او د هال ښي خواته لکه د لمانځه قعده په یو صف کې کېناستل څو شېبې وروسته د مولنای روم د طریقې سجاده نشین او ددوی پیر په داسې حال کې هال ته راننووت چې چکچکو هال لړځاوه او دا څلوېښت تنه او هغه نور ۱۴ تنه ټول ورته لاس په سینه ودرېدل.ددې سړي مخ ته رڼا روانه وه .خو هېڅ نه لیدل کېده چې دا رڼا له کومه رالوېدلې.دوی خلکو ته دا تاثر ورکاوه چې ګویا دا رڼا او دا نور له همده سره تړلي دي ځکه یې هېڅ مدرک نه ښکارېده ،دې شخص چې

چپن او پګړۍ يې د هغو نورو په رنګ خو د جامو رنګ يې بدل و دومره لنډه رېږه يې درلوده چې ايله د ګوتو په څوکو کې نيول کېده .لږ وروسته همدې ته ورته يو بل تن هم هال ته راغی خو ښکارېده چې د هغه رتبه له ده ټيټه وه دا دواړه په ټول هال کې وګرځېدل وروسته په ځانګړي طرز سره اذکار پيل شول. دا څلوېښت تنه لومړی په ناستې خوځېدل وروسته يې چپنې ځای پر ځای کېښودې او پاڅېدل لومړی هر يو له يوې مخې په ترتيب په ځانګړي انداز ورو ورو روان شول او چې د پير څنګ ته به ورسېدل نو ښي خواته به تاوا وپه نڅابه شو . همدا ډول ۴۰ واړه په نڅا شول عجيبه ده هر يو به کوم ۴۰ ـ ۴۵ دقيقې په همدې يو اړخ تاوېده چې نه به يې سر ګرځېده ،او نه به لوېده او نه به يې په حرکاتو کې کوم بدلون ليدل کېده.لکه په کمپيوټر يې چې تاووي.له ۴۰ ـ ۴۵ دقيقو نڅا وروسته ټول د خپلو چپنو خواته يو يو راغلل ،ودرېدل بيا په بل ترتيب همدې پير ته چې خپل ځای يې بدل کړی وو په داسې حال کې چې لاسونه يې د سينې له پاسه د اهل حديثو په څېر تړلي وو راتلل دده لاسونه به يې ښکل کړل او بيا به ښي خواته تاوشو اوتر ۴۰ـ۴۵ دقيقو پورې به يې په همدې يو اړخ موسيقۍ ته تاوېدل بالاخره څه باندې يوولس بجې اوږده دعا وشوه ،د هال څراغونه ولګېدل او پروګرام پای ته ورسېده .ما يې کوم پينځلس دقيقې ويډيويي عکاسي هم وکړه .هال يا سالون بهرنۍ برخه او ځمکتلی هم درلود ،دلته د مولنا عکسونه ،د مولنا له

انځورونو جوړ کيلي بندونه ،قلمونه ،ميناتوري او ډول ډول شيان د ښځينه او نارينه پلورونکيو لخوا پلورل کېدل. له دې ځايه شاوخوا يوولس نيمی بجې خپل هوټل ته لاړو ،خوهلته رستورانټ بند وو خو په نورو خونو کې چې مېز او څوکۍ پکې پرتې وې په نقده بيه ډوډۍ ورکول کېده ما يو ډول کباب خوښ کړ رايې ووړ دا ډول کباب ما په تهران او اصفهان کې هم خوړلی وو . کله چې يې د ډوډۍ بېل راووړ نو نرخ يې ډېر لوړ آن هغه يوه قوتۍ پېپسي چې په کابل کې په شل افغانۍ ده هلته يې رابانده ی اته لېږي شاوخوا درې سوه افغانۍ حساب کړې وه .زموږ سهار چای په هوټل وو چې سستم يې بوفه وو .

قره مان که قهرمان؟

له مهال وېش سره سم د مې پر پنځمه سهار پاو باندې نهه بجې لا بې ته راغللو او له دې ځايه په يوه کاستر او يوه مرسډيز ته ورته موټر کې د قره مان خواته چې د قونيې جنوب ته په اويا ميله (۱۱۵ کيلو متره) کې پروت ښار دی روا ن شو. قره مان د يونان د امپراطور قره مان بيک نوم ته منسوب د هغه د زېږېدو ځای دی چې دا مهال لوی ښار دی .قره مان بېک دلته حاکم هم و .دې ښار ته ځکه ورغللو چې د مولنا کورنۍ قونيې ته له ورتللو وړاندې همدلته اوسېده .دې ښار ته لارنده هم وايي.

له ښار څخه بهر دواړه خوا لار ،غاټولو، د سنځلو او ،چلغوزيو ونو پوښلې کوچنۍ غونډۍ او دښتې هم شته خو تکې شنې.ټوله کرونده د نلونو په واسطه خړوبېږي، د نلونو په واسطه د کروندې خړوبول اسانه هم دي او اوبه هم نه ضايع کېږي.د لارو د سرځينو دوکاندارانو د افغان دوکاندارانو په څېر خپل ځينې توکي د سړک پر سر پلې لار ته راوبستي دي.

پر لار يو کوچنی بازار هم مخ ته راغی.پر لار څو ځايه کرنيز فارمونه او قوريې هم ليدل کېدې.قره مان د توروس غره شمال ته

واقع او د قره مان ولایت مرکز دی.په ۲۰۰۰ زېږديز کال د دې ښار وګړي ۲۴۳، ۲۱۰ تنه او مساحت يې ۸۸۱۲ کيلو متره مربع دی خو د نفوس شمېره يې اوس لوړه ده. قره مان بيک تر ۱۴۸۲ زېږديز کال دلته حاکم وو او تر اوسه يې هم کور شته خو داسې ښکاري چې ترميم شوی وي، ځکه پخوانی زوړ والی ورته په هماغه پخوانۍ بڼه ندی پاتې.د مولنا جلال الدين محمد بلخی زوی سلطان ولد هم همدلته زېږيدلی دی. قره مان تاريخی ښار او قره مان بيک هم زړور او فاتح پاچاو،نه پوهېږم چې د فارسي لغت د قهرمان به له قره مان سره څه تړا و ولري او که نه دا مهال يې د قره مان نفوس اوه نيم لکه تنه راوښود ،نه پوهېږم چې څومره به دقيق وي. په قره مان کې د وتلي شاعر يونس امرا زيارت ته ورغللو زموږ د کوربنو په وينا ، يونس امرا د مولنا د کچې شاعر و چې په ديارلسمې زېږدېزې پېړۍ کې يې ژوند کاوه يونس امرا نالوستی شاعر وو او خپل شعرونه به يې په خپله حافظه کې ساتل. اوس د هغه ديوان انګليسي ته هم ژباړل شوی دی. د هغه د مزار تر څنګ په ۱۳۴۹ زېږديز کال يو ښکلی مسجد هم جوړ شوی چې اوس هم په هماغې پخوانۍ بڼه پاتې دی. په دې ښار کې په يوه کوڅه کې جوړ و شويو کليسا او مسجد ته هم ورغللو دا کليسا چې پر چت يې د جوړې ظريفې ميناتورۍ ځينې انځورونه اوس هم ښکاربدل په ۲ مه زېږديزې پېړۍ کې جوړه شوې وه. په دې کليسا کې مو په ولاړه يوه مشاعره هم وکړه ،ناقوس يې هم ځوړند وو خو هيچا ونه شرنګاوه ان

زمونږ ملګرو عیسایانو هم .دا مهال په قره مان کې عیسویان نشته ډېره برخه یې یونان او نورو هېوادونو ته تللي دي.دیوې متمدنې ،او متوسطې ترکي کورنۍ نمونه مو هم ولیده.دا کورنۍ په یو دوه پوړیزه کور کې اوسېده.ددې کورنۍ د ځوانانو ،پېغلو ، زړو ښځو ، کوچنیانو اوسپین ږیرو نارینه وو مجسمې له پلاستیک څخه ښکلې او په ډېر ظرافت او مهارت جوړې شوې وې، د کورنۍ لوښي، فرش او نور د اړتیا وړ مواد پکې ایښودل شوي وو ، ددوۍ د ورځنیو بوختیاوو نمونې آن د موسیقۍ وسایل هم و. په یوه خونه کې په غالیو کېناستو دمه مو وکړه، وروسته په ټولو خونو وګرځېدو او انفرادي او ډله ییز انځورونه مو واخستل.تږي وو بهر په یو منګي ته ورته ترموز کې سړې اوبه ایښې وې او یو ځل مصرف ګیلاسونه یې تر څنګ ایښي وو ، دلته مو تنده خړوبه کړه. د قره مان په بازار کې ګرځېدو چې د یو مارکېټ په دوهم پوړ کې د سړک غاړې ته د یو شیشه یي دېوال ترڅنګ ولاړې لوڅې لپړې انجلۍ حیران او وارخطا کړم ،مخ مې ورواړاوه ژر مې سیمین ته وویل دا وګوره ،دا ولې؟ هغه هم حیرانه او په خندا شوه ،(به به به) یې ډېر وویل خو دا انجلۍ نه خوځېدله او ځای پر ځای ولاړه وه. همدې نه خوځېدلو شکمن کړم د کنجکاوۍ حس مې راوپارېده نېږدې ورغلم ګورم چې انجلۍ نه، بلکې په مهارت او پوره استادۍ ولاړه ښکلې مجسمه ده خو لوڅې انجلۍ سره یې هېڅ توپیر نه و او ټول ښځینه غړي یې پوره او جوت

ښکاریدل. په موټرو کې راسپاره شو د قره مان ښآر په څنډه کې د کروندې په منځ کې د لوی سړک په غاړه یو انتیک او منظره لرونکي ترکي هوټل ته د غرمنۍ لپاره ورتاو شو. د هر چا لګښت پر ځان وو.هر چا په خپل طبیعت فرمایش ورکړ.زما په شمول ډېرو ترکي (مینو)نه پېژندە خو څه مو چې راغوښتي وو خوندور وو.له پېپسي، چکني ،سلاد سره یې له هر نفر څخه ۲۵لیرې واخستې.خواړه یې د پیسو په پرتله ډېر خوندور و.

یو کار مې په ترکیه کې خوښ شو ،هغه دا چې هلته دا نرخونه د ټولو لپاره یو دي د ترکي او پردي تو پیر نشته.کوم څه چې ترکي ته سل لیرې بیه کوي هغه پردي یا له بهر څخه راغلي مسافر ته هم په سل لیرې بیه کوي. که څه هم په ترکیه کې چنې یا بارګیننګ شته خو په لویو مغازو کې نرخونه فکس یا قطعي دي او دا نرخونه د ټولو لپاره یو وي ،په مغازو کې پر توکیو نرخونه لیکل شوي وي.په افغانستان ،سعودي،دوبۍ ،پاکستان ،هندوستان ،او ایران کې خو له بهرنیانو پوستکي وباسي او د لسو شی ورته په دوسوه بیه کوي.د دوبۍ او سعودي لویې مغازې خو بیا هم ښې دي ددې نورو هېوادونو لویې مغازې هم د لسو شی په سلو وایي ان لیکلې بیې یې هم قطعي ندي چې لږه جګړه ورسره وکړې د سلو شی په ۵۰ درکوي.په ډهلي کې خو دوکانداران د لاسپیکر له لارې د (ایک بات او نو بارګیننګ)چیغې

وهي خو چې يو پېرونکی ترې ګرځي نو بيا ورته چيغه کړي چې ښه ته خپل نرخ ووايه د ښکونټ (تخفيف) درسره کوم.

تخفيف يې هم بيا سم نيمايې وي په ډهلي کې يې پر يو آيفون ټېليفون نرخ څلوېښت زره هندئ کلداريې (دهغه مهال څه باندې اته سوه ډالره) ليکلي وو خو چې ما ورسره جګړې پيل کړې نو په دوه سوه ډالره مې ترې وپېره، د ډهلي د کرول باغ د بازار په غفار مارکېټ کې ، مېشت يو افغان سېک راسره ګرمه ستړې مشې وکړه راته يې وويل وبخښه ته محمد حسن حقيار نه يې ؟

ماته دا پوښتنه هېښوونکې نه وه ځکه په ډېرو نورو ځايونو کې هم راباندې همدا ډول غږ شوی وو خو دالومړی ځل وو چې يو سيک هغه هم په ډهلي کې راباندې غږ کوي هغه وويل چې افغان يم نوم مې (ارميت سنګ) دی او شل کاله وړاندې د تنظيمي جګړو له لاسه له خپلې کورنۍ سره ډهلي ته را مهاجر شوی يم ، دارميت سنګ په وينا ، د کابل ښار په زړه(پروان کارته) کې يې لوکس او لوی کور دی همدلته لوی دوکان او په خوست کې يې ډېره ځمکه درلوده خو مجاهد ډوله ټوپکيانو ترې هرڅه واخستل، ارميت زما په ليدلو ډېر خوښ شو خپل کوچني دوکان ته يې بوتللم مېرمن ته مې يې پنا ځای برابر کړ راته يې وويل چې په خپل افغانيت وياړي، اوس هم له افغانستان سره مينه لري ،افغاني چينلونه ويني او زه يې هم په افغاني تلوېزيونو کې ليدلی او دحق پر ويلو خوښ کړی يم ، راته يې

وویل چې پوهېږم د افغانستان مسلمانان ددوی له لاسه خواره نه خوري خو زه به تاسو ته تازه مېوه را وړم خو دا چې ماته د خپلې مېرمن طبیعت معلوم وو نو منع مې کړ.

ارمیت سنګ راته د هند د بازارد نرخونو عمومي طبیعت تشریح کړ دده دې تشریح د ممبیې په شمول د هند په هغو نهو ښارونو کې چې ما ولیدل راته ډېره ګټه وکړه.

ګل مې په لاس درته ولاړیم ....

دقونیې د ښار د څنډې دا هوټل ډېر پاک وو ښه تشنابونه او کوچنی مسجد یې درلود د سړک بلې غاړې ته باغ او پټې وو د سړک لمن غاټولو تکه سره اړولې وه، ما د تور غونډۍ ،د سروبي د سرچینو ، مزار او آن د پاکستان په څو پارکونو کې غاټول لیدلي وو خو دومره غټه پاڼه مې یې هېڅبرې هم نه وه لیدلې. په را شکولو کې یې زړ نازړه وم له یوې خوا مې خوښېدل چې ویې شکوم او له نورو بانجاني، ګلابي او شنو ګلانو سره یو ځای تړې غنچه جوړه کړم او دکورتۍ په پاس جیب کې یې کېږدم له بلې خوا وېرېدم چې د نړۍ د هر ګوټ دا او سېدونکې به خاندي چې افغانان د ګلانو دښمنان دي او په بوټي کې هم ګل نه پرېږدي ،دې اندروني کشمکش او جذب او دفعې څو شیبې دوام وکړ بالاخره له دې ګلانو تش لاس تلل مې ونشو زغملي او له رنګارنګ ګلانو مې چې غاټول پکې ډېر وو یوه غنچه جوړه او له ځان سره واخسته کله چې له سړک څخه بېرته هوټل ته را وګرځېدم او د هوټل په برنډه کې ناستو زما ملګرو او نورو سیلانیانو ولیدم نو لومړی څو تنه راغلل یو اځې زما او له ما سره د ګېډۍ انځورونه یې واخستل او وروسته تقریباً ټول راغلل هغوی هم

ي لـه ماسـره يـوائې يـوائې او لـه ماسـره ګـډ ډلـه ييـز انځورونـه
واخسـتل. زمـا سـپينې جامې او تـور واسكټ د پتلونونـو او دريشـيو
تـرمنځ نـوی شـی بربښـېده او تركـانو ، اروپايـانو ، امريكايـانو ... ډېـر
خوښول ،ځوتنو راته وويل چې ته په رښتيا هم شـاعر يې ځكـه چې لـه
طبيعـت او ګلانـو سـره دې مينـه ده يـو تـن لـه ماسـره ګـډ ځـو انځـوره
واخستل ويل يې چې دا ډول جامې يې په ټلوېزيـون كې ډېرې ليدلي
دي خـو دهغـه بـاور دا و چـې ګونـدې دا جـامې بـه دهنـديانو يـا
پاكستانيانو وي ، دا غنچه مې قونيې ته هم يووړه او هلته مې هم دوه
ورځې له اوبوډک ګيلاس كې ايښې وه لـه انځورونو چې فـارغ شو نو
استاد قويم راته وويل(تو زود بيا كه او دختر... را بريت نشان بتم تـو
ببين كه او ده قات ګلها بايک ادم تركی چې بی حجاب و بـا چـی مـود
عشـقی ششـته است) مـوږ دواړه پـه ناګهانـه حـال كې دهغـوی خواتـه
ورغللو و مـو ليـد ل چې سـيمين پـه چمـن كې پـه داسې حـال كـې چې
دواړه پښې يې غځولي او تر زنګنونو لوڅې وي او وېښته يې پر اوږو
را ځړولي وو له تركي سره راز ونياز كوي كله كله وخاندي او پـر هغـه د
مينې وار كوي دې حالت ماته هم زور راكړ خو په تُركي چاپېريـال كـې
مو څه نشول كولی.

قضا ماسپښين له قره مان څخه روان اومازيګر قونيې تـه ورسـېدو
بيا مو هم د نورو ورځو په څېر پر مولنا او دهغه پر فن هر اړخيز يـونيم
ساعته بحث وكړ دهوټل ډوډۍ هم ډېره قيمتـه وه او مـوږ ويـل چې د

قونيې ښار به هم په خپل طبيعت وګورو نو ما او استاد قويم وټاکله چې ما سخوتن به ډوډۍ ته بهر ځو زه په ټاکلي وخت لا بي ته راښکته شوم ، استاد قويم له ما مخکې راښکته شوی و او د مار په څېر نا ارامه اخوا د یخوا ګرځېده ما ترې وپوښتل چې سيمين او فرخنده نه دي رغلي؟ ما لا پوښتنه نه وه پوره کړي چې ده شکايت پيل کړ (والله حيثيت ماره به زمين زد ، تمام افغانا را شرماند او دختر خو کی امو ترکی رفت خدا خبر کجا بردش) زه هم خفه شوم راته يې وويل څه چې زه او ته دوه په دوه لاړ شو پلي د مولنای روم د مزار له لارې بازار ته روان شو په يو هوټل کې مو د چوپان کباب ته ورته کباب او وريجو فرمايش ورکړ له سوپ ، سلاد ، چکني او پېپسي سره يې د هر تن په سر رانه ۲۰ ليرې واخستې داشپه د قونيې هوا ډېره خوږه وه تر ډېره په بازار کې وګرځېدو ، څه سودا مو هم وکړه خو مهمه موخه مو دنرخونو معلومول و. يوې لويې مغازې ته ننوتلو د اوړو او غوړيو په شمول د ژوند د اړتيا وړ ټول شيان پکې موندل کېدل، په يو کونج کې يې تازه سابه او تازه ميوې هم په يخچالونو کې او هم په پلاستيکونو کې تيار بند ايښې وو.

خراب کېفيته منې په دوه او ښې منې په اته ليرې ،خرابې کېلې په يوه اوښې کيلې په پنځه ليرې ،ښه انګور کيلو په لس ليرې هغه بسکېټ چې په کابل کې شل افغانۍ بيه لري هلته په دوه ليرې (۷۴افغانۍ)و موږ له ځان سره کېلې او منې را واخستې او نا وخته

هوټل ته را روان شو، چې هوټل ته راغلو نو په رسپشن کې مو د سیمین پوښتنه وکړه خو هغه نه وه راغلې.

استاد قویم راته وویل چې ته ویده شه او زه همدلته لابي کې کېنم او ګورم چې سیمین کله راځي ما ورته وویل چې استاد ه څه یې کوې ځه ویده شه خو هغه راته وویل چې دې..... او د لوده لور رانه خوب تښتولی دی. هغه پاتې شو او زه لاړم.

نورو ته نوی ماته تکرار کلی

له مهالو ښش سره سم دمی په شپږمه سهار نهه بجې په دوو موټرو کې د قونيې ښار سهيل ختيځ کې د سيلي په نوم يو داسې کلي ته لاړو چې لاهم هرڅه پکې زاړه وو زوړ کلي ، زاړه دوکانونه، زړه کلا ، زوړ حمام ...لومړی کليسا ته ورغللو داکلی له قونيې څخه لس کيلو متره لېرې پروت دی تاريخپوهان وايي چې ددې کلي اوسېدونکي ډېر غريبان وو عبادت يې په يوه کوچنۍ خامه او تياره کليسا کې کاوه او ديو ، پاچا چې دامهال يې راڅخه نوم هېر شو مور په ځان نذر منلی و چې که دا کار يې وشو نو يوه لويه او ښکلې کليسا به جوړوي کله چې دهغې کار الله جل جلاله وکړ نو هغې ته وويل شو چې په دې کلي کې عيسايان ډېر دي خو کليسا يې کوچنۍ او خرابه ده او هغې هم همدلته يوه لويه او ښکلې کليسا جوړه کړه.

دې کليسا کې د ښکليو انجونو او تنکيو هلکانو ميناتوري ،ونې ،ګلان ، رسم شوي وو موږ دلته انځورونه هم واخستل ،سيمين ته چې سور څادر، او تورې عينکې يې پر غاړه ،توره دربشي يې اغوستې او پوره دباليبوډ د اداکارانو ستايل يې جوړ کړی و طاقت

ورنغی د کلیسا خواته لوړې ته وختله او فارسي شعر یې دیکلمه کړ، ملګرو یې ویدویې او ساده عکاسي وکړه.

له کلیسا وروسته یو لوی ګڼلالي انتیک پلورنځي ته ورغللو دلته ډول ډول رنګه ختهین لوښي جوړ شوي او پلورل کېدل، دلته یو کوچنی موزیم او یو زوړ حمام هم وو.

حمام ډېر تود و چې ورننو تلم نو یو تن پرسپین مرمرین تخت پروت و او یو کیسه مال هلک کیسه کاوه.

دهغې لوړې لاندې چې سیمین پرې د شعر دیکلمې ته ورختلې وه درې مغارې (سورې) و.

لاندې کلي ته ورښکته شو داکلی ټول زوړ او وروسته پاتې دی، کورونه یې خام او ختهین و لکه دافغانستان دنورستان کورونه، لرګي پکې ډېر کارېدلي وو نورو بهرنیانو ته ډېر په زړه پورې وو ،خو ما ورسره دلچسپي نلرله کیلي له ما ، زما د دلچسپۍ د نشتون عوامل و پوښتل ما ورته وویل چې زموږ وطن همدا اوس هم همدا ډول دی. کلیوالي کورونه موهمدا نن هم همدا سې دي ما ته دحیرانتیا وړ او نوی څه پکې نشته.

دلته دکلي دمخ پر لوی سړک کار روان و سړک یې له تیګو جوړ او بیا یې پرې قیر اچاوه ما په پاکستان کې ډېر لیدلي وو چې مزدورانو

به دهمدوی په څېر د سړک جوړولو لپاره پر سړک د غرونو تيګې په چکش ماتولې. دوی هم همدا کار کاوه.

اوس د تيګو ماتولو ماشينونو دا کار اسانه کړی دی خو د ترکيې حکومت ښايې خپل ولس ته کار موندلو په خاطر دا کار کړی وي.

د کلي مخ ته په کوڅوکې مې په ساده جامو کې څو تنه وسلوال وليدل حيران شوم خو حيرانتيا مې هغه وخت زياته شوه چې په يو کاماز ډوله موټر کې مې له شلوډېر کلاشنکوفونه، راکټونه، چانتې او نور نظامي وسايل وليدل ما ويل دا سيمه چې دافغانستان په څېر وروسته پاتې ده لکه چې هماغسې ياغستان هم دی خو څوګامه وړاندې مې په رسمي يونيفورم کې پوليس وليدل ور وړاندې شوم ګورم چې فلمي اداکاران درګرده د فلم صحنې ډکوي يا په بله وينا د فلم ډکولو لپاره شوټنګ کوي، په دوی کې يوه تکه سپينه ښکلې پېغله هم وه ټولو لوبغاړو تورې جامې اغوستې وې.

همدلته يو کوچنی پارک هم و په پارک کې د يوې قهوه خانې مخ ته د لرګي په ښکليو او طبعي ښکلا لرونکيو څوکيو کېناستو، ما د شوټنګ ننداره پيل کړه خو د حيرانتيا خبره دا وه چې ترکان د دې شوټنګ په کيسه کې هم نه وو، نه دې ښکلې هنرمندې او اکتورې ته چا ځير ځير او د خريدار په سترګه کتل.

چا له قهوه خانې څخه شراب ، چا بير ،چا ايسکريم راوغوښت خو ما تور چاى ځکه را وغوښت چې شين نه و ، پياله يې ايله يو غټ غړپ کېده خو بيه يې دوه ليرې وه.

ماکرستوفر ته په ټوکه وويل چې يا ته په همدې پيالې پنځوس پيالې چاى يا بير وڅښه پيسې يې زه ورکوم او يا زه شپېته پيالې چاى څښم پيسې يې ته ورکړه هغه په خندا شو ويې ويل يآره دا يو کار هم نه کوم له تاسو افغانانو شک نشته ،په همدې ټوکو بوخت وو چې د فرخندې ډېره نا تراشه په لوړ غږ او زړه بوګنوونکې خندا مو واورېده لومړى خو ټول وارخطا شوو چې څه وشول وورسته پوه شو چې دا خو فرخنده ده مونږ ټول حيران وو اوفرخنده او سيمين له خندا په چمن کې لوغړېدلې ماته ډېره غصه راغلله خو څه مو کړي واى.

...تامریدی شمس تبریزی نشد

له دې ځایه څه کم دولس بجې د مشهور عابد ،شاعر ،صوفي او عارف او دحضرت مولنای روم د استاد شمس الدین تبریزي چې په شمس تبریز مشهور دی مزار ته ورغللو.

د شمس تبریز او له مولینا سره دهغه دا ړیکو په اړه مې دا بیت ډېر په‌خوا اورېدلی و

هیچ کس زپیش خود چیزی نشد

هیچ خنجر اهنی تیزی نشد

هیچ مولینا نشد مولای روم

تا مریدی شمس تبریزی نشد

د مولینا د مرشد شمس تبریز زیارت د قونیې ښار په منځ کې په یوه لوی تک شنه پارک کې چې په شنو ونو پوښلی دی پروت دی.

زیارت د پارک شمال ته واقع دی، ښکلې دروازه لري او ګرانبیه غالۍ پکې غوړېدلې کله چې له یوې دروازې ننوځې نو لومړي مسجد مختته راځي چې ډېر ښکلې جوړ شوی په ځانګړې توګه محراب یې ډېر ښه ښکاري د مسجد د ننه جنوب ختیځ اړخ کې پاس زینه ختلې ده موږ خو پاس ونه ختلو خو ښکارېدل چې پاس خونې او د مسجد دننه اړخ ته راوتلې برنډه وه هماغسې لکه د کابل د لویې جرګې په خېمه کې چې دننه جوړ شوې همدلته پاس د ښځو لپاره بېل مسجد هم دی خو زموږ ښځینه ملګرو هېڅ پکې لمونځ ونکړ ،دننه پرلوی سکرین چې په برېښنا روښانه کېده د تودوخې درجه ،وخت، د جمعې او د پنځه وختونو د لمونځ وخت ښودل کېده ، امنیتي کامرې لګېدلې دي همدلته دننه مسجد کې شمال خواته په یوه چوتره د مولنا شمس الدین تبریز زیارت دی.

پر زیارت توره او شنه ګرانبیه ټوټه چې ایتونه پرې لیکلي غوړېدلې ده، پر زیارت د زیارت کوونکیو بیروبار ډېر وو ځوانې او زړې ،ځوانان او سپین ږیري ترې راتاو و.د افغانستان په څېر خرافات پکې ځکه نه لیدل کېږي چې د قبر دوه خواوو ته د بوال دی او له دوه خواوو یې کټاره تاوه ده او څوک قبر ته نږدې نشي ورتللی.

د مسجد ګرانبیه او رنګینې غالۍ انسان هڅوي چې څو رکعته لمونځ پرې وکړي ماهم څو رکعته نفل وکړل لا د لمانځه مکروه وخت

داخل شوی نه و، د مسجد په محراب ،منبر ، زينو او د مزار ترڅنګ مو ګڼ عکسونه واخستل.

کله چې مزار ته ننوتلو نو سيمين ،فرخندې ،ژيلا ، شغلې نامسلمانې کېلې ، بيناشاه زېباه ټولو څادرونه پر سر کړل.

تاريخپوهان دا نه مني چې ګوندې همدا دې د شمس تبرېز يقيني، زيارت وي ځکه چې ،هغه دخپل شاګرد (مولنای روم) د شاګردانو له لاسه وتښتېد او تر پايه يې د مړي ژوندي درک ونه لګېده.

غرمه مو هوټل ته راوړله دلته مې په فيسبوک او وېبپاڼو کې دافغانسان اړوند خبرونه وليدل.

له معمول سره سم نن هم له دوه تر څلورنيموبجو خپلمنځي مباحثه روانه وه مازيګر مو له هوټل سره حساب تصفيه کړ خو کله چې يې بيل راکړ نو د خونو کرايه او خدمات يې ترهغه څه لوړ حساب کړي چې موږ ته په جدول کې ليکل شوي وو دهوټل يوه شپه شاوخوا دوه سوه ډالر، په دې توګه مو له وړاندويني څخه درې سوه ډالره هوټل ته زيات ورکړل.

دخونې تسليمۍ ته يې يوه ښکلې انجلۍ را ولېږله هغې خونه چک کوله او زه د اوداسه لپاره تشناب ته ننوتلم، ددوازې د تړلو اړتيا نه وه ځکه ماهم ونه تړله.مامې لاسونه وينځل چې انجلۍ هم تشناب ته راننوتله ،له حرکاتو او پرمخ د خجالت له نښو يې ښکاريده

چې موخه يې څه ده زه هم څو شېبې د کشمکش په کمند کې ونښتلم د غني خان شعر مې ذهن ته ودرېد دا پرېکړه سخته وه چې غوث او که هجړا شم.

(لېونی وايي والله چې یا خو غوث یې یا هجړا)

دنوشیهر پر لور

له مهالو ښش سره سم دمۍ په ۲مه مازیگر پاوکم شپږ بچې له

قونیې څخه نوشیهر ته چې دقونیې شمال ته شاوخوا ۴۵۰کېلومتره لېرې پروت دی روان شو ، دقونیې له ښکلي ښار سره مو خدای پاماني وکړه له ښاره بهر څو سترې سترې فابریکې پر مخ راغللې نو شیهر ته غځېدلي دوطرفه سړک پوخ وو خو داسې ښکاري چې زوړ شوی ونوځکه پرې بیا له سره ډبل قیر اچول پیل شوي وو هلته نه فاسد حکومت شته دی، نه قرارداد پنځه شپږ لاسه خرڅېږي. چې دسړک لپاره ورته له غوا څخه لکۍ پاتې شي. کارونه یې پاخه وو نه په سړک کې کندې وې اونه جمپونه،نه د جلال اباد -- کابل او نه دخوست-- گردېز د سړک په څېر قیر تښتېدلی او په منځ یې جرونه و. د لار ډېره برخه د ښته وه خو په للمي غنمو پوښلي ډېر ځایونه اوپټي په پایپونو خړوبېدل .

دهر کور لپاسه د لمریزي برېښنا تختې لیدل کېدلې ،هلته برېښنا ډېره وه خو وړیا برېښنا د بیې د برېښنا له سیما سره مرسته کوي، کله چې له قونیې څخه ووتلو نو انقرې خواته پر تللي سړک دې ښارته وکتورونه لیدل کېدل. د سړک دواړه خواوې گڼو گلانو پوښلې وې. گلان دومره گڼ دي لکه چې کرل شوي وي ملگري مو څوک ویده دي

او څوک یو له بل سره ګپ لګوي فرخنده زما او استاد قویم سره په موټر کې کېناسته خو سیمین د بل موټر په وروستي سیټ کې له محسن سره کېناسته او خپل راز و نیاز یې پیل کړ.

محسن اصلاً ایرانی و خو په مکزیکو کې اوسېده ،عمر به یې پنځوس کاله وو خو د شرابو دومره معتاد وو چې بوتل به یې له ځان سره ګرځاوه غاښونه یې تور اوښتي او رنګ یې د پوډري وو ویل یې چې کورنۍ یې په ایران کې ده یوه مکزیکۍ مېرمن یې وه هغه هم ترې تللې ده او اوس په مکزیکو کې یوائې اوسېږي خپله یې ویل چې ایران ته هم تللی نشي ځکه چې خپله عقیده او دین یې بدل کړي او بې خدا دی ، ما ورسره ډېر بحث وکړ خو ده پر فلسفي (اسلام) تکیه کوله یوه ورځ د مباحثې پر وخت زه ورته متوجه په دوه ساعتو کې یې درې بوتله تش کړل ده به ورته اب شینګولی ویلي ،ایرانۍ شعله او ژیلا ډېر لوڅ وو دوی هم په غرب کې اوسېدل، خو له ایران څخه راغلي دوه تنه د پوهنتون استادان ښه مسلمانان او درانه خلک وو.

پر لاره مو موټر مازیګر د لمانځه لپاره و دراوه دلته یو پمپ و تر څنګ یې کوچنی مسجد او شاته یې لویه مغازه وه چې ډېر ضرور او نا ضرور شیان پکې موندل کېدل. پراخ او پاک تشنابونه بیا ددې لوی مغازې تر شاه وو د اوداسه لپاره بل ځای نه و مجبور شوم چې آن د چهار اندام لپاره هم یوه لیره ورکړم.

پر لاره مو ځو ځایه کوچیان هم ولیدل خو د افغانستان د کوچیانو په څېر خېرن نه ،بلکې پاک د هریوه د کېږدۍ ترڅنګ به یو کاماز ته ورته موټر ولاړ و.

پر لاره یو کوچنی ،خو پر لوړپوړو ودانیو ښکلی بازار مخ ته راغی، همدلته د نوشهر او انقرې لارې بېلې شوې وې موږ باید **۷۵** کېلو متره شرق ته تللي وای خو انقرې ته شمال خوا ته سړک تللی و.

نوشیهر

دا ښار ترکیې په مرکزي سیموکې واقع ده، وچه او سړه هوا لري نفوس یې په ۲۰۰۰ ز کې شاوخوا **۳۰۹۹۱۴** تنه وو پراخوالی یې **۵۴۲۷** کیلو متره مربع دی.

مشهور ښارګوټي یې اجي ګول، اورانوس، درینکو، ګل سهیر، حاجي بکتلش، کوزاک یې او ارګوپ نومېږي کپادوکیا یا د ترکیې تر ټولو مشهور تاریخي سیمه هم په نوشهیر کې واقع ده په حقیقت کې کپادوکیا د نوشهیر تر ټولو مهم ښار دی.

ماسخوتن د نوشهر ښکلي او لوی ښار ته ورننوتلو ښار په زړه وړ رڼاګانو زرینه ښه درلوده لوړې او اسمانڅکې یې درلودې خو موږ د ښار ختیځ ته له ۲۰ کیلو متره وړ ډېر لاړو، هلته په غونډیو کې جوړو کلیو کې هوټلونه جوړ شوي و زموږ نور ملګري یې همدلته په یو هوټل کې ښکته کړل خو زما، استاد قویم، فرخندې او سیمین لپاره بل ځای په پام کې نیول شوی و.

زموږ ډېر ملګري همدلته په الکپ يوې کېف هوټل کې، ۲تنه په سيرين هوټل کې او موږ تر دوی يوولس کېلومټره لېرې د کپادوکيا سيمې په ډيلک کايا هوټل کې ځای پر ځای کړل شوو.

کله چې زموږ ملګرو ته په الکپ يوې کيف هوټل کې ددوی خونې ورښودل کېدلې نو ماهم وغوښتل چې داهوټل ووينم، ديوې خونې دروازه پرانيستې وه ماهم ببرته کړه او سر مې ورننوېست ګورم چې مخامخ پر تخت يوه انجلۍ له يو سينه بنداويونيکرسره لوڅه پرته ده او کتاب يې مخ ته نيولی وو هغې هم کتاب بند کړ پرته له دې چې په غوسه شي يا کوم غبرګون وښيي را ويې کتل ما ترې په انګليسي بخښنه وغوښتنه او دروازه مې بنده کړه.

کله چې هوټل ته راورسېدو نو سيمين په محسن پسې ډېره نا ارامه وه ما ورته له طنزه وويل چې خفه کېږه مه، يوه ټکسي ونيسه او بيرته محسن ته ورشه ،خو هغه پوهېده چې يو خو تېر ماسخوتن دی بل په ښار کې نابلدي، هلته د ټکسي نشتون، د ترکيې قېمتي او... د هغې پر وړاندې پرتې ستونزې وې.

داهوټل هم د غونډۍ په تراشلو دغونډۍ منځ کې جوړ شوی و.د هوټل ديوالونه چت او نور له خښتو او تيګو جوړ نه و، بلکې غونډۍ تراشل شوې وه ،نلدواني ،دبرېښنااو انټرنېټ مزي غځېدلي و خو رنګ يې طبعي و، دانټر نېټ په شمول هره اسانتيا پکې وه.

دلته هم دهرکلي په څانګه کې یوه تنکۍ ترکۍ پېغله چې زما په خبر کمه کمه په انګلسي پوهېده ناسته وه. موږ ته لا دمخه خونې ریزرف شوې وې، دې انجلۍ چاپیانې راواخستې له موږ سره روانه شوه هرچاته یې دهغه خونه وروښوده .بیکونه راسره دهوټل مستخدم تر خونو ویوړل.

کله چې دې ترکۍ د یخچال د څښاک اونور خوراکي توکي را ښودل نو په ټوکه مې ورته وویل چې ګوره الکولي راباندې ونه څښې، چې بیا به مې کنټرول کولی نشې، تاسو پوهېږئ چې دا مهال به زما د زړه ضربان څو و ، دا هوټل د نوشهرې ښار بهر ۲۰ کیلو متره لېرې ،په یوه کلي کې جوړ شوی وخو ددې کلي کوڅې هم لویې او پخې وې، ددې انجلۍ له وتلو وروسته مې څه موده په سکایپ او فیسبوک کې له دوستانو سره اړیکې ونیولې د افغانستان له حالاتو مې ځان خبر کړ، وروسته ډوډۍ ته لاړم په خوړنځي کې د بوفې سېستم و هرڅه پرېمانه ول ، کله چې له خوړنځي څخه را ووتلم نو د موسیقۍ غږ می واورېد ، لږ وړاندې د ، کوچني میدان مخ ته بیرو بار وو چې ورغللم نو د خونې ددروازې په سر یې په لوی خط لیکلي و (نایټ کلب) Night clubدننه مې سر ورښکاره کړ، بد حال و ،ناست خلک کم او خوځېدونکي ډېر و هرې انجلۍ یو بېچاره هلک له لاسه نیولی او له ځان سره یې تاواوه. د سګرټو او شرابو بوی هم په سړي سرګرځاوه.

الحمد لله چې الله جل جلاله د لمانځه ادا کولو توفيق راکړی د شپې چې هر څومره نا وخته څملم خو چې سهار د لمانځه وخت شي نو دذهن الهي او فطري کمپيوټر مې را پاڅوي ، ددې کمپيوټر زنګ تر هغې اورم چې ترڅو مې لمونځ نه وي کړی.

سحر اوه نيمې بجې بيا خوړنځي ته لاړم کوم ۴۰--۵۰ ډوله خوراکي توکي ايښي و.

د خوړنځي مخ ته ښکلې او پراخه مرمرينه برنډه وه، لمرڅ پرښه لګېده، مېزونه او څوکۍ پرېمانه وې ،ښه منظره هم برېښېده قاب مې همدلته وېوړ څو دقيقې وروسته سيمين هم خرامانه را روانه وه، هغه هم همدلته زما ترخنګ کېناسته، کيسې مو سره وکړې، له ډوډۍ وروسته د هوټل پر ليدلو بوخت شوو ، دريم پوړ ته چې وختلو ګورو لوی حوض دی شاو خواته يې ښځې او سړي په يو نېکر او سينه بند کې لمر ته پراته دي د حوض شا وخوا يو ډول له ربړ جوړې شوې څوکۍ وې چې انسان پکې تکيه هم کولی شي او څملاستلی هم شي.

دلته لمر ته تږو اروپايانو ځانته لمر ورکاوه او استاد قويم لکه شاهين ترې دورې وهي استاد قويم ته مې هغه د خوشال بابا بيت ووايه:

زه خوشال په سپينه ږيره په عذاب يم
خدای خبر چې د ځوانانو به څه حال وي

کېدوکیا که د فطرت کرشمه؟

نهه بجې مو له کوربنو سره بهرته د وتلو ژمنه وه هغوی هم په وخت را ورسېدل او په یو کاسټر او یوه مرسډیزموټر کې روان شو، په کمرونو او غونډیو کې ښه وړاندې لاړو موټر د یو تور سړک په خواکې د غونډیو تر څنګ د یو پراخ میدان څنګ ته ودرېد، له شلو ډېرو نورلوی او کوچني موټر هم ولاړ او سیلانیان په غونډیو وېشل شوي وو دلته له یوه کلي څخه موزیم جوړ شوی،ټکټونه یې راته واخستل دننه د قبل المیلاد تمدن نښې اوس هم پرېمانه وي پر تراشل شویو غونډیو کې کورونه ،حمامونه،بیت الخلاوې، پېژندل کېدلې ، کوربنو راته تشرېحات راکول، دننه سمڅه کې څو خونې وې په دې خونوکې دننه په توږل شوې غونډۍ کې الماری جوړې وې ، دخونې دننه له توږل شوې ځمکې د ډوډۍ خوړلو مېز او شاو خوا یې له توږل شوې ځمکې څوکۍ جوړې شوې وې.

دخوب خونې ،خوړنځی، پخلنځی، بېل بېل و.

معبدونه یې جدا او په لاس جوړ شوي خدایان یې هم ایښي و ددوی دود داسې و چې خپل مړي ته به یې په خپله لویه خونه کې لحد ته ورته ځای جوړ کړ او بې له دې چې خاورې پرې واړوي مړی به یې

پکې کېښود د مړو لپاره کومه ځانګړې هديره نه وه په يوه خونه کې په همدا سې لحد کې اوس هم د يو مړي اسکلېټ اېښی و خو ټول لحد په شيشه پوښلی و انځور اخستل يې هم منع و.

داکلی يا ښار په پراخه سيمه کې جوړ و د دښمن د مقابلې لپاره لوړ لوړ برجونه تړل شوي او له برج څخه هره خوا د غشو ويشتلو سوري وېستل شوي و سم لکه په شينوارو ،باړه،تيراه، علي مسجد او نورو پښتني قبايلي سيموکې زموږ د پښتنو د کلاګانو برجونه.

زه چې د خپلو پښتنو دا برجونه وينم نو افسوس کوم چې موږ اوس هم له ميلاد څخه پنځه سوه کاله پخوانی ژوند لرو آن له هغه وخته هم وروسته يو، دهغوی پخلنځي ،خوړنځي د خوب او ناستې خونې هماغه وخت هم بېلې وې خو موږ اوسهم په يوه خونه کې دا هرڅه کوو.آن اوس هم څاروي راسره په يوه خونه کې تړو.

دلته دافغانستان د باميانو د بتانو په څېر په غرونو کې له لسو ډېر بتان دی خو د باميانو د بتانو په څېر ستر او لوی نه ،دلته هم اوس دبت عبادت نه کېږي ،څوک ورته په کرکه او سپکه هم نه ګوري، دلته بت د ښمن نه ګڼل کېږي ، نجس شی ندی، د وېشتلو لپاره يو کنډک نه ورځي هاوانونه ورته نه نصبېږي ، توغندي پرې نه توغول کېږی ، له ويشتلو او نړولو وروسته يې سل غوايان نه خيراتېږي ، نړول يې ديني ضرورت نه معرفي کېږي ،بلکې د عثماني خلافت او ديني مرجعيت په پلازمينه کې يې درناوی کېږي ،ساتلو ته يې کنډکونه او

خدمت ته یې متخصصین او لرغونپوهان ګومارل کېږي ، د قوم او ملت تاریخ او هویت پرې پېژندل کېږي، د کلتوري شتمنۍ او اثارو په سترګه ورته کتل کېږي ، ډالر پرې ګټل کېږي ، سیلانیان ورته را غوښتل کېږي زمینې ورته برابرېږي مونږ هم مسلمانان یو او هغوی هم ، مونږ ته اسلام تر هغوی وروسته راغلی،ترکیه اته سوه کاله د اسلامي خلافت پلازمینه وه ،د روم او قسطنطنیې تاریخ او اسلام ته خدمت د اسلام د تاریخ زرینې وړانګې دي.

د مسلمانانو لخوا ،داوسني استانبول د فتحې زیری خپله قرآن ورکړی (غلبت الروم...) او د قرآن یو سورت د روم (اوسني استانبول) په نوم دی.

دلته هم د نا امنۍ اندېښنې وې ، د ننوتلو دروازه کې کمپیوټري تالاشي کېدله ټکټ راته کوربنو وکړ نو ځکه یې له بیې خبر نشو.

له راوتلو وروسته بهر له دروازې سره ملګرو ته منتظر وم چې یو چا راباندې په فارسي غږ وکړ ویل یې وطنداره افغان یې، ماوویل هو ، دهغه ښکلې دریشي پرتن وه ،ښکلې ځوانه ښځه هم ورسره وه له خبرو یې پوه شوم چې هغه هم افغان او د کابل پخوانی او اوس د انقرې اوسېدونکی او دلته سیاحت ته راغلی و ، یوه شېبه مو خبرې وکړې د خپل هېواد په ملي جامو (کمیس ،پرتوګ او واسکټ)یې ډېر وستایلم له څو انجونو سره یو پاکستانی پنجابي هم را پیدا شو له هغه سره مو هم لنډ بنډار وکړ له دوی سره مو ګډ انځورونه

وو ښستل، سړک ته چې را ووتلو ځيني خلک يوې لوړې غونډۍ ته ختل زه هم ورغللم غونډۍ ته ختلو سترې کړم خو نو د شهرې ټول ښار او کپادوکيا ترې ښکارېدل.

لاندې مو ملګري پوره شوي و. د کراچۍ او سېدونکې ۳۲ کلنې ،چاغې او غنمرنګې پېغلې بيناشا راته غږ وکړ چې ورغللم ،هغې مخکې تر مخکې زيبا پوهه کړې وه لومړی يې له لاسه ونيولم وروسته يې له غاړې راته لاس تاو کړ او زيبا مو انځورونه وښستل ما ځان خوشې کاوه خو هغې نه پرېښودلم، انځورونه ګډوډ راغلل خو ويې وښستل،بيناشاه په ټوکو راته وويل چې له ښځو دومره وېره هم پکار نده، ځومره چې ته کوې ،موږ خو ادم خواره نه يو.

زيبا سپينه ،ښکلې او نرۍ ځوانه ښځه وه ويل يې مور يې د کابل دپغمان او پلار يې د هند د اترا پردېش اوسېدونکی او دا خپله د امريکا اوسېدونکې او دامريکا تبعه ده،زموږ د کوربنو له ډلې وه دلته ګرځنده انځورګران هم و ،له اوښانو سره هم انځورونه اخستل کېدل.

کوچني هوټلونه، کانټينونه، دانځورګرۍ دوکانونه، پرېمانه و.

زه همدلته ګرځېدلم چې يوې پېغلوټې ترکۍ راته يو سپين قاب را وړاندې کړ د قاب په منځ کې زما انځور چاپ شوی او شا خوا ترې ډېره ښکلې ميناتوري وه په قاب کې د خپل انځور په ليدو خوښ هم

شوم او حیران هم، ترکی‌ راته وویل چې لس لیري را کړه او قاب واخله، ما ورته پنځلس لیري ورکړې خو ورته مې وویل چې دا انځور مو له کومه کړ، او دلته مو څنګه چاپ کړی هغې وویل همدا لس دقیقې وړاندې مې دلته ستا انځور واخست او یو کانتېنر ته ورته دکان ته یې اشاره وکړه دلته مو چاپ کړ.وروسته پوه شوم چې دوی د هر سیلاني چې ددوی زړه پرې اوبه څښي او باور لري چې پیسې یې ورکوي انځور په ناپامۍ کې وباسي.هلته یې په قاب او کاسه کې ورته چاپ کړي بیا یې ورپسې وروړي او لس لیرې ترې غواړي ډېر خلک له شرمه هم پیسې ورکوي. موږ هلته ډېر ولاړ وو ځینو لادا پیسې نه ورکولې دا استاد قویم عکس یې هم راووړ هغه ترې قاب نه اخست،ماورته ویل استاذه دا کمې پیسې دي شرم دی وریې کړه ،هغه لومړی پنځه بیا اته لیرې ورته ونیوې خو زه ورپسې شوم ماویل بیابه افغانانو پورې خاندي،استاد قویم بخیل سړی هم نه و څوځله چې په قونیه کې له ماسره هوټل ته تللی و نو آن ګارسونانو ته به یې هم تر پنځو لیرو ورکولې، دلته یې انکار ته زه ببخي حیران شوم.

د کپادوکیا پخوانی نوم کاپادوسیه ده چې د ښکلیو آسونو د ځمکې معنا لري داسیمه د ترکیې په مرکزي سیمو کې ده او د اور شیندنو او د جیو لوجیکي تغییراتو د پاتې شونو ،د توري بحیرې سویلي سواحلو ته د نږدیکت له امله ډېره مشهوره او د سیلانیانو د

پام وړ ده همدې درې مواصفاتو کپادوکیا ته عجیبه، بې بېلګې ،هیښوونکې، ښکلې او زړه را ښکونکې ځانګړنه ورکړېده.

دا ښار د طبیعت او تاریخ د ادغام او همغږۍ بې بېلګې نمونه ده او له تیګو او خصرو څخه د جوړو شویو درې ښارونو څخه یو ښار دی چې په ۱۹۸۵ زېږدیز کال د یونسکو لخوا هم د یو نړیوال معتبر کلتوري میراث په توګه وپېژندل شو د تاریخپوهانو په اند دا غونډۍ لسګونه زره کاله وړاندې د اورشیندلو د اوبو ، هوا او ګازاتو د جیولوجیکي تغییراتو له امله جوړه شوې ده.

دطبیعت او تاریخ دتلفیق دا کرشمه ،مخروطي ،ستنو ، تېرې او اوږدې نوکې چترۍ او پر سر خولۍ ته ورته بڼې لري

د تاریخ پوهانو په وینا ، په دې سیمو کې اورشیندنې او فوران یې د(یوسین) په دوره کې اویا میلیونه کاله وړاندې کله چې ددې اور شیندنې ویلې شوې او نتایج د نیوجین سیندګوټې ته ولوېدل ،دلته دلجیس،حسن داغ،اوګوللو ، داغ غرونه د اورشیندنو مهمې نقطې وې،چې د پیریانو په دود کش مشهورې دي، په کپا دوکیا کې ژوند له قبل التاریخ(له تاریخ څخه وړاندې پیر) څخه پیل شوی دی انسانانو په همدې دود کشونو کې ژوند پیل کړ دا ځایونه یې وتوږل ،برابر یې کړل او استوګنې ته یې چمتو کړل.

پخوا ، اکسارامی نوشهیر، نیغده،قیصري او کیردو نتهیو ولایتونه ټول د کپادوکیا اړوند وو.

د کپادوکیا د ډېرلیکونو څېړونکیو، داسې کودوړي موندلي چې په مېخي خط پرې مالي مقرارت د ګټې اندازه د ودانیو او تجارت مقرارات لیکل شوي.

هاتیان،هتیتیان،فریجیان، ایرانیان، رومیان، ابیزاسیان، سلجوقیان او عثمانیان ټول د کپادوکیا د جادوګرې ښکلا مجذوبان شول او خپلې نښې یې هم ورسره یو ځای کړې، کپادوکیا د بېلابېلو ادیانو،عقیدو، فلسفو او مذاهبو دټکو او د یو بل تر اغېز لاندې را وستلو سیمه ده.

ویل کېږي چې دلته زرګونه ،مساجد او کلیسا ګانې شته خو کلیساګانې اوس نه کارول کېږي.

دلته هندویزم،بودابیزم،زردشتیزم،یهودیت او عیسویت او اسلام ټولو ژوند کړی دی.

په ختېینو لوښو کې شراب جوړول پخوا هم دود و اوس چې عصري او ماشیني شراب هلته هم جوړېږي خلک اوس هم هماغه د ختېینو لوښو شراب خوښوي.

تر ځمکې لاندې هېښوونکی تاریخي ښار

په دوهمه پېړۍ کې چې د رومیانو له لاسه د انکاکېږ او قیصر یې له لارې دلته له یرو شلم څخه مسیحیان راغلل نو په درین کویو نومي سیمه کې مېشت شول، دلته هم د اورشیندنو او جیو لوجیکي تشبثاتو له امله یوه لویه غونډۍ چې سلګونه دود کشونه (دود وتنې) لري مېشت شول.

دا غونډۍ نرمه وه، اسانه کار پکې کېده نوځکه یې همدلته واړول.

زموږ کوربنو راته وویل چې په دې غونډۍ پنځه زره کاله پخوا کار شوی اوخلک پکې اوسېدل.

درین کویو، ته موږ هم ورغللو اوس د دې غونډۍ تر څنګ لوی کلی او د سیلانیانو لپاره د لسګونو دوکانونو درلودونکی ښکلی بازار هم جوړ شوی دی.

درین کویو یا په غونډۍ کې د ننه بند کلي ته لار له یوې سمڅې ننوتلې ده دلته هم کمپیوټري تالاشي ده، ټکټ پلورل کېږي د ننه ټول کلي ته برېښنا ورکول شوې ده، په دې غونډۍ کې تونې او کیندنې

داسې شوي دي چې يوله بل سره لار لري، دومره لار چې په ځينو ځايونو کې ايله يو تن پکې په ډېر زحمت ځايېږي، دلته د غونډۍ په شمول څلور پوړه تر ځمکې لاندې جوړ شوي دي، هر پوړ کې لسګونه خونې دي ، دلته تر ځمکې لاندې بشپړ کلى دى معنا دا چې عبادتځايونه لري ، دمشورې هالونه لري، خوړنځي ،پخلنځي، دناستې خونې د خوب خونې، هرڅه بېلابېل ، دحيرانتيا خبره داده چې تر ځمکې څلور پوړونه يې هم هوا اوهم رڼا رسوله،دوى ،دا سوري اولارې په ډېره ماهرانه نقشه جوړ کړي آن اوسني انجنيران هم ورته حيران دي.

زموږ د کورنو او لارښوونکيو په وينا ،دلته پنځه زره تنه اوسېدل او د ټولو د اوبو ،خوړو ، د حاجت د رفع کولو ، ذخيرواو ګودامونو غم شوى و ، بيا هم حيرانتيا ده چې ددې پنځو زرو تنو د متيازو له بوى سره به دوى څه کول؟

ددې بند ښار يا کلي برنۍ برخه کې چې غونډۍ ده بهر ته د کتلو ،پهره کولو او غشو ورولو لپاره سوري جوړ شوي و چې د هغه وخت ډېره پراخه دښته ټوله ترې ښکاربدله.

، د جنګياليو او پهره دارانو لپاره پياوړي برجونه جوړ شوي و.

دلته همدا نن او همدا اوس هم سلګونه سيلانيان ددې ښار کتلو ته راغلي دي ، موږ هم ورو ، ورو له يو تونل څخه تر ځمکې لاندې دې

ښار ته ،ورننوتلو، کوربنو او لار ښوونکیو راته هر ځای تشریح کاوه، دوه پوړه ، مو چې وکتل او ښکته دریم پوړ ته لاړو نو تنګو، اوکږو وږو لارو زړه تنګی کړم، وسوسه راسره پیدا شوه چې هسې نه دبېرته را وتلو په وخت کې بیروبار شي،په دې تنګو او تاو راتاو لارو به څنګه ووځو، لار ښونکیو راته وویل چې تر ځمکې لاندې ورو ستی یا پنځم پوړ دځمکې له سطحې شپېته (۲۰) متره لاندې دی.

زړه مې تنګ شو ما ویل نور ښکته نه ځم، خو چې ومې کتل، همدا اوس لسګونه نجونې بې له هر ډول وېرې رواني دي او ښکته کېږي وشرمېدم زړه ته مې خپله ډاډ ورکړ، دهغوی له پېغور څخه ووېرېدم او ورښکته شوم ښار مو ښه سم وکوت، پنځه زره کاله وړاندې چې انسان کوم کمال ښودلی و د نن انسان ورته حیران دی.

له دې ځایه را ووتلو ملګري مو په بازار کې ووېشل شول چا سودا کوله څوک بارونو او څوک کافي ځایونو ته ننوتل ، چا شراب ،چا کافي را وغوښتل ،څو ملګري مو یوې باغچې ته ورته هوټل ته ورغلل، زه هم لاړم تږی وم ،یو پېپسي مې را وغوښته.

هلته یو ډول ځانګړې ترکۍ خولې پلورل کېدلې چې له تار څخه جوړې وې هم یې د چلتار ،هم دخولۍ کار ورکاوه ډېره ښه برېښېده، کله مې چې په سر کړه نو ټولو ملګرو ته مې ښه ښکاره شوه ټولو راسره ګډ عکسونه واخستل.

په کپادوکیا کې د رینکو، یوا ځینۍ تر ځمکې لاندې تاریخي بازار نه دی، بلکې د کایماکلي، مازي او زکوناک او تا تالارین په نوم نور هم شته دی.

په کپډوکیا کې د موجو،دولکادیرلي اینلیمورات او کومبتالي په نومونو تر ځمکې لاندې نور ښارونه هم شته،چې له دې ټولو څخه د ځان ساتنې ګټه اخستل کېده.

دا داسې ښارونه و چې که محاصره یې اوږده شوې او د خوراکي توکي، له کمښت سره مخ شوي نه وای نو په زور نیول یې که نا شوني نه و نو له شک پرته ډېر سخت کار و.

کوترې چې په اسلام کې د سولې د کورنۍ فداکارۍ او په عیسویت کې د خدا ی د روح سمبول بلل کېږي هم د کپادوکیا په لوړو کې لیدل کېږي.

د کپادوکیا لاسي صنایع ډېر شهرت لري او ډېر پیدا کېږي، همدا راز د کپادوکیا د غونډیو لمنې تل په رنګه لویو پوکانیو یا هوایي بالونونو رنګینې وي چې ځینې یې پکې له پراشوټې چتریو هم ستري وي.

له دې ځایه دنه مهار کېدونکو تخیلاتو په ربښتوني تعبیر کې را وخوځېدو، موټر روان دی خو چې هره خوا وینې په طبیعت او انساني تخلیق جادوګر او هیښوونکي ترکیب ته دی سترګې لږېږي زرګونه

ستنې هرمونه ،مخروطونه په غونډیو او دخوړ د کمرو په غاړه ولاړ بتان،زه باید اعتراف وکړم چې ددې اثارو له انځورولو بیانولو او معرفي کولو عاجز یم.

نیم ساعت مزل به مو کړی و چې یو ډېر لوی هوټل ته ور وګرځېدو هوټل ډېر لوی و دهر چا د ذوق تنده یې خړوبوله ډوډۍ د بوفې په سېستم هم وه او فرمایشي هم، ډول ډول الکولي او ساده مشروبات، قیلون او چلم پکې و له څو اړخونو یې لار وه، ماله ډوډۍ وروسته ژر ژر د ماسپښین د لمانځه غم وخوړ خو له بده مرغه د لمانځه لپاره پکې ځانګړی ځای نه و، د هوټل شاته مې یو مناسبه خونه ومونده هملته مې مسافرانه لمونځ وکړ.

له دې ځایه د کپادوکیا نورو تاریخي ځایونو ته لاړو نږدې مازیګر وګرځېدو ماښام نږدې یې هوټل ته را وګرځولو.

زما د بکس ځنځیر خراب شوی و د جوړېدلو لپاه یې پلاس او پیچ تاو په کار و په رسپشن کې هماغه ترکۍ نجلۍ ناسته وه ډېره هڅه مې وکړه چې په انګلیسي یې پوهه کړم چې پلاس او پیچ تاو راکړي خو څه غنم لامده و او څه ژرنده پڅه وه څه زما انګلیسي کمزورې وه او څه دهغې خو ونشوه، بالاخره مې ورته اشاره وکړه چې خونې ته راسره ولاړه شي هغې هم رسپشن یا د معاملاتو څانګې ته بل تن راوغوښت او راسره روانه شوه زما اطاق یې ښه وکوت،بکس یې هم واړاوه راواړاوه ،بالاخره لاړله داسې امبور یې راوړ چې تابه ویل

اخلاص ددې ماچې کړ جوړ ژر يې ځنځير ،دی شوی جوړ کارته همدې
مې کې لاس په او وبست را لوټ الري د ۵۰ ورته مې جيبه له نو وليد
را سر يې به ساعت هر ،شوه ملګرې زما دا نو نور ،وکښنود ورته
ښکاره کړ.

سیم ګیټ

(samgate) یابرابر ور)زموږ دپروګرام نوم و ددې سفراو ددې سیاحتي سیمینار لپاره نوم له همدې ځایه اخستل شوی و.

سبا تـه د سـهار لخـوا سـیل تـه ووتلـو ،ماسپښـین مـو بیـا بحـث درلود ، دا بحث د لومړي ځل لپـاره لـه خپـل وخت څخـه یـو نـیم سـاعت ځکه وروسته پیل شو چې نور خلک لـه بحثونـو سـتړي و، د بحـث پـه جریـان کې ښـه چـای، کلچې کېـک هرڅـه برابـر شـوي و بحـث پـای تـه ورسېد وروستی ډله ییز بنډار او د خـدای پامـاني شـېبې وې، د هوټـل یوه دروازه په ګلانو پوښل شوې وه، ټولو ډېر ګډه انځورونه واخستل، هر یو به له نورو سره خدای پاماني کوله اوله دروازې به چې پـه ګلانـو پرې (samgate)لیکل شوي و بهر ووت.

دا رسمي خدای پاماني او دپروګرام رسمي پـای و کـه نـه لا مـو هـم ګډه ګرځېدل او لیدل کتل درلودل.

د پروګرام ګډونوال چې لـه نـولس هېوادونـو څخـه راغلي و پـه دې اتو ،نهـو ورځـو کې ډېر خوا ږه او صـمیمي شـوي و،ټولـو یـو بـل پسـې ژړل، هلته دنارینـه او ښـځو یوبـل غېږ کې نیول او ښـکلول کومـه بده

خبره نه بلل کېده نو ځکه به ښځې او نارینه و کوم لس پنځلس دقیقې یو بل په غېږ کې نیول او ښکلول به یې.

زما په شمول د ټولو له سترګو او ښکې روانې وې خو د سیمین حالت بیا استثنایي و هېڅ زړه یې نه کېده چې له محسن څخه بېله شي.

جدایي مه راولې خدایه

ماجدایي لیدلې نده مړ به شمه

د سیمین په لیدلو څو ملګري باوري شول چې هغه په هغه بدرنګه ، وچ کلک ، شرابي بې خدا پسې مړه ده ، د محسن غاښونه له خیرو زېړ او ښتي و ،شرابو یې رنګ پوډري ته ورته کړی و ، خو((زړه چې مئین شي ښایست نه غواړي))

پروګرام داسې و چې نن ماښام په یوه ډېر انتیک او تاریخي هوټل کې د کوربنو مېلمانه و ماښام ته لا درې ساعته پاتې و او زموږ هوټل هم لېرې و یو ساعت مو په دریم پوړ کې تال کې وځنګل، د محسن خونه نږدې وه هلته ورغللو خو سیمین لا د مخه هلته تللې وه محسن هم مخ ته د شرابو بوتلونه ایښي و زموږ په ورتګ خوشحاله شو خو موږ مناسبه ونه بلله چې د عاشقانو وروستی دیدن او خلوت خراب کړو بېرته را ووتلو ،د هوټل مخ ته پر څوکیو کېناستو ،ماکتاب لوست چې بیناشاه راغلله خواته مې کېناسته له څو دقیقو وروسته یې راته

وویل راځه اطاق ته لاړشو هلته به څه وخورو، څه به وڅښو، کیسې او خبرې به وکړو ماورته مطالعه پلمه کړه خو هغې مې له لاسه کتاب کش کړ او روان يې کړم.

د بیناشا اطاق هم یو کسیز او د غونډۍ دننه تورېلي ځای کې و ،په فریزر کې ورسره خوراکي او د څښاک شیان پرېمانه وو.

وروستۍ ناسته او د خدای په امانۍ شېبې

مازیګر ناوخته ټول هوټل ته ور روان شو په هوټل کې ډېر بیرو بار و خو موږ ته لا د مخه مېزونه ریزرف شوي و، زه ،کیلي، ،زېبا ، بیناشاه، شعله، او ... پر یوه مېز کېناستلو ، کیلي غږ وکړ چې هرڅه او هرڅومره خوری لګښت مو پر موږ دی، خو د شرابو پیسې مو پر ځان ، دلته تازه د پسه ، کبانو ،چرګانو ،مرزانو تازه سیخ کباب، نور ډول ډول توکي ،مشروبات ،سوپ، تازه مېوې، فرني باب، پرېمانه و ، خوندوره ،ژوندۍ موسیقي غږول کېده، هرڅوک به چې نڅاه ته پورته شو هماغسې سر او تال ورته نیول کېده، هنرمندانو غربي، عربي، ترکي او ایراني ساز غږولی شو.

زموږ محفل کاملاً شخصي او د شخصي ژوند په اړه و کیلي وویل چې یوه لور لري او اوس له دریيم مېړه سره ژوند کوي ، شعلې وویل چې له مېړه یې طلاق اخستی او یوائې اوسېږی، زیبا وویل چې تر اوسه اولاد نلري او ژر یې د زېږېدلو اراده هم نلري، بیناشاه خو هسې هم پېغله وه،ما چې کله د خپلو بچیانو شمېره ورته وښوده ټول حیران شول ،کیلي ته مې د خپل درې میاشتني زوی سجاد عکسونه چې تیار په مبایل کې راسره وو وښودل، ډېر یې خوښ کړ بیا ټولو دا

عکسونه ولیدل او ټول خوښ شول ،کیلي راته وویل چې د مېرمن عکسونه دې هم راوښیه ،ماورته وویل چې راسره نشته، خونه یې منله ، چې ډېر یې ټینګ کړم نو ما هم همدا ځو میاشتې وړاندې د نوي ډهلي په قطب منار کې له یوې یمنۍ ښکلې ژورنالیستې سره ګډ انځورونه اخستي و هماغه مې وروښودل، نورو ډېر وستایله، زما د یمنۍ خیالي مېرمنې ښکلا ،ځواني، جامه، مود ، ذوق،ستایل هرڅه یې خوښ شول ، شعلې راته وویل چې ته دا نهه ورځې په شخصي جامو کې وګرځېدلې خو مېرمن دې هغه ده د نړۍ په کچه لوړ ذوق لري خو کیلي چې دا انځور ولید سر یې وخوځاوه ماته یې وویل چې ښاغلی حقیار ! یادې د بچیانو شمېر دومره نده چې ته یې وایې او یادې دا مېرمن نده ،ماورته وویل نه زما خبره سمه ده خو ویې نه منله، وروسته یې هغه نور هم د ځان ملګري کړل، کرستوفر لاس را اوږد کړ چې عکس وګوري او منځګړتوب وکړي خو ما مبایل ورنکړ، کیلي ورته وویل چې ته دا افغانانو په دود نه پوهېږې، افغانان هېڅکله هم د خپلو ښځمنو انځور پردي نارینه وته نه ښکاروي، بې ځایه لاس مه وراچوه هغه چې دا واورېدل لاس یې کش کړ او ځوځله یې بخښنه وغوښته.

،وروسته یې خپله دا حیرانتیا هم له موږ سره شریکه کړه، چې د انځور په لیدو نو څه کمېږي یا زیاتېږي.

ما چې کله د بیناشاه په هکله واورېدل چې تراوسه پېغله ده نو هغه د درانه استاد محمد اصف صمیم ظریفانه خبره راپه زړه شوه، له استاد صمیم څخه چا د یوې مشهورې پښتو ژبې په عمر پخې پېغلې شاعرې په هکله پوښتلي وو چې دافلانۍ پېغله ده که واده؟ نو هغه ورته ویلي وو چې له پېغلتوب څخه یې خدای خبر دی خو مېړه نلري.

جدايي راغله لاري دوه شوې

له دې ځايه چې رخصتيدو بيا مو يوځايي انځورونه واخستل، تيليفون نمبرې او د ايميل ادرسونه تبادله شول.

بيا مينې را وپاريدلې غيږ کې نيول ، ښکلول ، او ژړل پيل شول ، خو بيا هم له بېلتون پرته بله چاره نه وه ،يوبل مو په ژړا ببل کړ او روان شو زه، سيمين ،فرخنده او استاد قويم خپل هوټل ته راغللو او هغه نور خپلو هوټلونو ته لاړل.

هغو نورو سبا سهار الوت درلود اومونږ استانبول ته مازيګر **5** بجې.

سبا مو کوم رسمي پلان نه درلود ، لس بجې سهار زه ،سيمين او فرخنده نږدې بازار ته په سودا پسې ووتلو ، يو ساعت ګډ وګرځېدلو هغوی غوښتل د نوشهرې لوی بازار ته لاړې شي، ماځکه منع کړې چې بيا الوت له لاسه ورنکړو خو ويې نه منله، ترې بېل شوم ،يو هوټل ته وختلم ډوډۍ مې وخوړه، په يوه مغازه کې مې ځينې شيان وپېرل او پلې هوټل ته راغللم ګورم پنځه شپږ دقيقې وروسته دوی هم

راغللې ویل یې چې له تا تر بېلېدلو وروسته زموږ خوښه هم رانغلله چې لېرې لاړې شو.

له دوه بجو وړاندې مو اطاقونه پرېښودل ځکه چې که له دې وخت څخه وروسته مو اطاق نه وای پرېښی نو دوه سوه ډالره دبلې شپې هم راباندې راتلل ،بکسونه مو په رسپشن کې کېښودل، زه په کوچ کې ویده شوم او هغوی خبرې کولې ،درې نیمې بجې راپسې موټر راغی سامانونه مو یې بار کړل او دنوشیهرې هوایي ډګر ته روان شوو.

په ښار،بازار، رنګینو دښتو او غونډیو کې موټر شاوخوا ۵۰ دقیقې مزل وکړ، لار بندي او ترافیکي ازدحام هم نه و، دا چې موږ مېلمانه و نو موټر یې آن د ترمینل تر دروازې پرېښود. همدا چې له دروازې ننوتلو نو دمېز تر شا ناستې ښځې ته مو ټکټونه وروښودل هلته هم بیروبار نه و دستي یې بورډینګ پاسونه راکړل د بکسونو تول او لټولو هم ډېر وخت ونه نیوه، هرڅه ژر او اسانه تېر شول،په ترمینل کې لوکس تشنابونه او کانتین و همدلته مې د مازیګر لمانځه لپاره اودس وکړ، د انتظار لپاره څوکۍ پرېمانه وې پوره پنځه بجې الوتکې ته د ورختلو غږ وشو، د ترکیې د هوایي کرښې (ترکیش ایرلاین) کوچنۍ بوینګ ته وروختلو، په الوتکه کې تشې څوکۍ هم وې او ګڼ نور سیلانیان هم راسره ملګري شول ، الوتکه پوره پنځه نیمې بجې په نوې (ځغاست لیکې) والوتله ،لاندې په

اوبوکې شفق لامبلې بحرته ورته پراخه اوبه چې شفق د وینو رنګ ورکړی و لړ وړاندې د غونډیو منځ ته ورننوتلې اولړ وړاندې ځنګل ښکارېده ،نورنو رڼا خپله لمن راونغاړله، اوځای یې ستورو او سپوږمۍ ته پرېښود ، کله کله پریمانه برقونه او رڼاګانې ښکاره شي چې د لویو ښارونو د موجودیت څرګندوی وي انقره هم نوښهرې ته نږدې ده او الوتکه باید دانقرې له پاسه استانبول ته راشي.

د استانبول رڼاګانې

شپږنیمې بجې وې چې الوتکه د استانبول په زرینو رڼاګانو ورننوتله، لاندې دې چې څومره نظر کار کوي نو رڼاګانې ،ښکلاګانې او د طبیعت ترڅنګ د صنعت کرشمې ترسترګو کېږي الوتکه د شمندر پر لور ورتاوه شوه لس دقیقې وړاندې لاړله ، سمندرد استانبول له ناوې ښکلی ښار په دوه برخو ویشلی دی د بحر له منځه د استانبول دواړه خواوې ښکاري ،اسمانڅکې ،پېژندل کېږي ،الوتکه بېرته را تاوه شوه ، دښار بله خوا موهم ښه ولیدله ، په الوتکه کې ځینې خلک کرار ناست دي ،ځینې مطالعه کوي دوی به د استانبول په ښکلا ماړه و خو موږ خپلې سترګې په لسو کې ضرب کړې وې.

الوتکه د استانبول پر ښار ښه تاوه راتاوه شوه بالاخره اوه بجې د مصطفی کمال اتاترک په کورني هوايي ډګر کې کېناستله ، د الوتکې خواته موټر راغی ترمینل ته یې روان کړو ، دا هوايي ډګر هم ډېر لوی دی،موټر څو دقیقې مزل وکړ چې ترمینل ته را ورسېدو ،دلته د دخولي او خروجي او د بکسونو غم نه و ،له استانبول څخه کابل ته پرواز ته پوره اته ساعته وخت و، له هوايي ډګر څخه بهر راووتلو

ومو پتېیله چې په استانبول کې وګرځو ،فرخندې او سیمین له یوې ټکسي سره خبرې وکړې، بې له دې چې ما او استاد قویم وپوښتي بلې ته ورغلل استاد قویم ماته وویل دوی له تا پوښتنه کړېده چې چېرې ځو، ماورته وویل نه، هغوی ته په غوسه شو ورته ویې ویل کم ترکمه موږ خو خبر کړئ چې چېرې مو بیا یئ؟

فرخندې هم رټ ځواب وکړ: ستا خبرولو ته اړې نه یو ،ته کولی شې خپله خپل تصمیم ونیسې ، ما مداخله وکړه ورته ومې ویل خیر تاسې چې تنها خوشحاله یاستئ نو موږ به خپل تصمیم ونیسو ستاسو دې الله مل شي، نجلۍ ببرته را ماته شوه ویل یې،نه نه ولې موږ ستاسو په ډاډ ګرځو، یو ځای ځو ما ورته وویل نوبیا ښه ده چې له چا وپوښتو چې د سیل مناسب ځای او یا ګرم بازار کوم دی، چې هملته ورشوو له پوښتنې وروسته مو پرېکړه وکړه، چې جیولري یا د ګاڼو بازارته لاړ شو، دوی هم پرته له دې چې له ټکسي سره د اجورې خبره وکړي ټکسي ته وختل،ما ورته وویل چې ګورئ له ټکسي سره خوبیه معلومه کړئ، بیا به ورسره په لانجه پاتې یاستئ، سیمین وویل راځه وېرېږه مه ځومره به واخلي، خیر ما ټکسیوان ته وویل چې ترجیولري بازار څو اخلې هغه وویل داچې تاسې مسافر یاست نو خیر شپېته ډالر به راکړئ، سیمین او فرخندې چې دا واورېدل اوه ــ اوه یې ډېر وکړل، ژر ببرته راښکته شولې، بالاخره په پنځوس لیرو مو موټر پیدا کړ ورته مو وویل چې د استانبول په مشهورو او

ښکلیو واټونو به مو جیولري بازارته بیایي ،ټکسیوان ښه سړی و ښه ډېر یې وګرځولو او ښه مزل یې هم کاوه بېروبار هم کم و په ټکسیم چوک جیولري بازارته لاړ، دده په وینا اویا کیلو متره لار یې وهلې وه په جیولري بازار کې یو مارکېټ ته ننوتلو ،مارکېټ نه وسم، ښار و ، لس پوړه ،په هر پوړ کې سلګونه دوکانونه د مارکېټ په منځ کې څو ځایه هم برېښنایي پوړۍ ، هم لفت او هم د پلې ختلو لپاره پوړۍ جوړې وې.

درې پوړه یې تر ځمکې لاندې و ،تر ځمکې لاندې هوټلونه، د فاست فوډ (بېړني خوراک) او مشروبات دوکانونه و ،دا دوکانونه ډېر پراخ او ډېر ډک وو، په هر پوړ کې څو کتاره دوکانونه و دې لوی مارکېټ ته سړی حیرانېده.

په هر دوکان کې څو څو تنه پېرونکي ولاړ او ناست وو چې ډېره برخه یې ښکلې انجونې وې، استانبول په بې حجابۍ اوبد حجابۍ کې تر اروپا کم ندی، د ډېرو کمو به د تیو څوکې ، ورنونه او سرپټې و ، غوښه ډېره برخه یې په یو بنین او نېکر کې ګرځېدل، د ترکانو ښکلا خو ټول مني ددوی د سپینو متو ، ورنونو او ګلابي اننګو په لیدو به ماته دا ټپه ډېره ذهن ته راتلله:

کلي کې یو لېونی نشته

سپینې پایڅې مې په پنډۍ خوله لګوینه

دا ځـواني، دا مسـافري، دا جـادوګره ښـکلا ، دا ازادي او دا ډک جېب او د استانبول تخنوونکې او لمسوونکې ښکلا.....نو دچا پلار به ورته تاب راوړي.

پـه مارکېټ کې د افغانسـتان پـه انډول هرڅه څو چنده قېمتـه و ، يو جوړه منځني بوټان ۴۰۰ ليري ،هغه مهال په کابل کې يـو ګرام عربي سره زر پـه ۲۲۰۰ افغـانيو و خـو هلتـه مـو چې بيـه کړل نـو لـه ۳۰۰۰ زره افغانيو هم قېمته تمامېدل.

يو منځنى ساعت په ۲۰۰۰ ليرو ،يو سينه بند پـه ۵۰ ليرويا شاوخوا ۱۸۵۰ افغانيو و.

چې خان يې په ياران يې

ما غوښتل په استانبول کې له دې څو ساعتونو اعظمي ګټه واخلم زما د طبیعت يو خوږ ملګري ډاکټر نصيرله څو کالو راهيسې هلته اوسېده.

راته يې ويلي و چې په تکسيم ميدان کې اوسېږي چې ټيليفون مې ورته وکړ دستي يې غوږ ی واخست کله مې چې ورته وويل په استانبول او په جيولري مارکېټ کې يم نو ډېر خوشحاله شو ويل يې دادی په لس دقيقو کې در رسېږم،له ملګرو سره مې خبره شريکه کړه ما ويل ښه ده چې هر يو ازاد او په خپل طبيعت وګرځو، ورته مې وويل دوه بجې به په هوايي ډګر کې سره يو ځای شو.

ترڅو چې لاندې راتللم او د مارکېټ له مخ څخه د سړک پر سر تم ځای ته برابرېدم نو ډاکټر نصير راغلی و.

بيا هم ډېر خوشحاله شو، ما د ترکيې په لار يونو کې تکسيم ميدان نوم ډېر اورېدلی و ماډاکټر نصير ته وويل چې لومړی تکسيم ميدان ته ځو، هغه په خندا شو ويل يې تکسيم نږدې دی وروسته يې ويل لومړی يو بل ځای ته ځو ټکسي ته وختلو ، څو شېبې وروسته د يوې

لويې ودانۍ مخ ته ښکته شو، ګورم لوی او لوړ هوټل دی او د پاسه پرې میرټ هوټل لیکل شوي دي، ډاکټر صاحب وویل لومړی دلته ډوډۍ خورو بیا به ښه ډېر وګرځو ،ماورته وویل چې اشتها نلرم خو ویې نه منله، په لفټ کې نهم پوړ ته وختلو، دکړکۍ ترڅنګ کېناستلو د استانبول او تکسیم میدان ښه سیل ترې کېده ښه مزه داره ډوډۍ مو وخوړله، ډاکټر نصیر راته وویل چې دا د استانبول مرکزي سیمې دي. بهرنیان ډېر همدلته د تکسیم میدان شاوخوا هوټلونو کې اوسېږي، دلته په هوټلو کې هرڅه پرېمانه دي اوشراب، خو په ټوله ترکیه کې له اوبو ارزانه دي.

هر ډول ګران بیه او ارزان بیه انجونې له یو ساعت څخه تر څو میاشتو له کوم تکلیف او تشویش پرته شته دي، داچې دا سیمه د بهرنیانو د اوسېدلو ده نو پولیس هوټلونه ته نه ورتاوېږي، انجونې خپل کاروبار او غریبي ازاده کوي.

هغه له یوه ټکسیوان سره د کیلومټر په حساب خبره وکړه ورته یې وویل چې څو ساعته به له موږ سره یې.

ما د مشهور ترکي طنز لیکونکي عزیز نسین د سیاسي طنزونو هغه ټولګه (D D) چې هغه یې د لیکلو په تور پنځلس کاله بند تېر کړی او محترم ډاکټر فرید بزګر د خرمړي په نوم پښتو ته ژباړلې ځوځله لوستې ده په خرمړي کې د (یو بهرنی په استانبول کې) تر سرلیک لاندې یوه خوندور طنز دی عزیز نسین په طنزیه ژبه ددې بهرني

سیلاني کیسه انځور کړې چې په استانبول کې تر استانبولي ډېر بلد و او د ډېرو مشهور، لوړ بیو، کم بیو هوټلونو، پارکونو، حمامونو سرایونو، موزیمونو، سینماګانو، تیاترونو او ... ادرسونه او معلومات ورسره و، په داسې حال کې چې استانبولي په دې اړه تر هغه ډېر کم معلومات درلودل.

ما ډاکټر نصیر ته وویل چې د استانبول په اړه چې ما خومره اوریدلي هغه خو په دوه اونۍ، کې هم لیدلی نشو، خو د وخت ته په پام سره ډېر مشهور ځایونه راوښیه، هغه هم ښه کړه هغه ښه ترکي وایي د ربور ته یې څه وویل او روان شو، لږ وړاندې یې موټر ودراوه ښکته شو راته یې وویل دا د اسیآ او اروپا دلویو وچو سرحد دی، تر دې خط دیخوا اسیا او اخوا اروپا ده، راځه یو قدم په اسیا او بل پر اروپا کېږده چې انځور دې وباسم، لږ وړاندې موټر پر ډېر یو لوړ او اوږد هوايي پول ور وخوت، دا فولادي پول د بسفرپر تنګي، په کال ۱۹۷۰ زېږدیز جوړ شوی (۱۱۵۰) متره اوږد (۳۹) پلن او (۱۰۵) متره له سمندر څخه لوړ دی، د پله له بیخ څخه داوبو ترسطحې واټن ۶۲ متره دی.

د پوال له لاندې نه ښکاري خو پاس دواړو خواو ته د پلې لار ترڅنګ شپږ سړکه هم لري یعنې په یو وخت کې پرې شپږ موټر ځايېږي، پول ډېر ښکلی ځراغان او ماډرن دی، موټر پرې په سل

اویوسل او شلو کې تېرېږي دا پول لاندې کومه ستن نلري ،ټول په کېبلونو تړلی دی د پله له پاسه ،لاندې سمندر ښه خوند کوي.

ددې پله په لیدلو ماته په افغانستان کې د امریکایانو په مرسته د جلال اباد ـ کونړ پر لار د کونړ پر سیند هغه جوړ شوي څو پلونه رایاد شول چې میلیونه ډالر پرې حساب او پر افغانانو احسان شول ، خو کیفیت یې داسې وو چې له پرانیستې وړاندې ونړېدل، هغه پول هم راپه زړه شو چې له جوړېدلو وروسته چې کله پرانیستل شو نو دهغې انجیو رئیس چې ددې پول پر جوړولو یې میلیونونه ډالر اخستي و له موټر سره ددې پله له پاسه لاندې وبرې چې دا پول ونه نړېږي او دی د سیند مستو څپو ته حواله نشي، تېرېدلو ته نه چمتو کېده؟

په ښار کې ډېر وګرځېدو زما په غوښتنه یې د ترکیې تر ټولو لوی او ښکلي مسجد سلطان احمد ته ورو ستم.

رښتيا هم عاشق ړوند وي

يوه بجه په زورلو سوداګريز مرکز کې له موټر څخه ښکته شو ټکسي مو رخصت کړ، ډاکټر نصيرراته و ويل راځه چې د استانبول ميټرو هم درباندې وګورم او ورو ـ ورو به هوايي ډګر ته هم نږدې شو، هغې برېښنايي زينې ته ورغللو چې ميټرو ته ورښکته شو بده، ماپه اروپا او روسيه کې ډېر زيات داليدلي چې هلک او انجلۍ دنورو په وړاندې او په ډک بازار کې له يوبل لاس تاو او يوبل ښکل کړي، شونډې يې په شونډو کې ونيسي، آن په غېږ او زنګانه يې کېنوي، په ترکيه او په ځانګړې توګه په استانبول کې هم دا دود ډېر زيات دی، هر شل دېرش متره وروسته همدا سې يوه صحنه ويني خو دا صحنه بې بېلګې ده او ښايي لوستونکي هم لږ ورسره مخ شوي وي، او د حيرانتيا خبره داده چې په يوه اسلامي هېواد کې هغه هم دا سلامي خلافت او عثماني امپراطورۍ په زېږنځی کې ترسره کېږي.

څو کاله وړاندې کله چې ما په پژواک خبري اژانس کې کار کاوه نو زموږ يو ملګری او همکار هند ته تللی و ،کله چې ببرته را وګرځېد نو موږ ته يې د ډهلي کيسې کولې، د کيسو په منځ کې يې د ډهلي دشاهي مسجد يادونه وکړه کله يې چې دا مسجد را پېژنده نو لږ په

وجد راغی غږ یې پورته او توازن یې خراب شو ویې ویل ((دحیرانتیا خبره داده چې دا مسجد څلور سوه کاله پخوا جوړ شوی دی او هغه هم د مسلمانانو په لاس)) زموږ دوست او دهرچا دوست ښاغلي نعمان (دوست) ددې خبرې په اورېدلو نور خپله خندا ټینګه نکړی شوه پخ یې وهل ورته یې وویل نو ستا خوښه وه چې دا دومره لوی او ښکلی مسجد هندوانو جوړ کړی وای.

نوتاسو به هم وایئ چې په اروپا او امریکا کې خو اخلاقي کوډونه او حدود نشته، دا سمه ده چې هلته دموکراسي او ازادي شته خو پولې لري، داخو مسلمانان دي چې په هر کار کې افراط کوي او پولې ماتوي.

کیسه داسې وه چې کله موږ په بربښنایي پوړیو لاندې مېټرو ته ورښکته کېدلو د استانبول میټرو هم د روسیې د سانکت پیترزبورګ د میټرو په څېر ترسمندر لاندې تېرېږي، نو ځکه ډېره ژوره ده، نو زموږ په څېر لسګونه کسان نور هم پر پوړیو لاندې روان و ، ګورو چې یو هلک او یوې انجلۍ یو بل به غېږ کې کلک نیولي او یو دبل شونډې زبېښي ،انجلۍ کا پره ډېره ښکلې هم وه په همدې کې هلک ډېر ګرم شو موږ ټول ورته ګورو چې دا نجلۍ د پطلون کمربند ته یې لاس کړ کمربند یې پرې خلاص کړ نېکرا و پطلون یې لږ وښویول د انجلۍ کوناټې یې نیم لوڅ کړ او کرار کرار یې لاس پرې واهه، دوی

دومره مدهوش و چې دا ټول خلک ورته بتان او ټول سرونه ورته کدوان ښکاریدل.

په روسیه ،ایران او ځینو نورو هېوادونو کې د مټرو کرایه یوه ده، لیرې ځي او که نږدې، خو په هند او ترکیه کې بیا د مسافې په اندازه ده له مونږ څخه یې هم د هر تن په سر د ټکټ پنځه لیرې واخستلې، یو ځای کې ښکته شوو ،پاس لاړو ډاکټر نصیر وویل چې همدا پخپله تکسیم میدان دی،له دې ځایه په ملي بس کې مصطفی کمال اتاترک هوایي ډګر ته ځو ،هلته یوې غرفې ته ورغی په لس لس لیرو یې دوه ټکټونه رااخستل، ښکلي او لوی بس ته وختو ،بس پوره ۵ دقیقې وروسته حرکت وکړ ډاکټر صاحب وویل دابس پر داسې لارو ځي چې د ښار ډېرې برخې درباندې ګوري ربښتیا هم بس د استانبول پر واټونو ښه تاو راتاو شو دوه بجې د اتاترک نړیوال هوایي ډګر مخ ته ښکته شو، ډاکټر نصیر د بورډینګ پاس د اخستلو تر ځایه راسره ملګری و نور نو ده ته د وړاندې تللو اجازه نه وه.

یا لندن یا مرګ

اتاترک نړیوال هوایي ډګر ډېر لوی او د څو ترمینلونو درلودونکی دی، وخت کم و وارخطاوم چې له پرواز نه پاتې نشم، دخروجي د وهلو ترځایه ډېره لاره وه دلته تل ډېر بیربار وي، دا نړیوال هوایي ډګر د ترانزیت دمرکز او دالوتلو دتبادلې منځی دی ، دلته په هرو څو دقیقوکې یوه الوتکه کښني اویوه الوځي د خروجي وهلو ځای ته چې لاړم په یوه سالون کې له دېرش غرفو ډېرې وې خو هر غرفې ته اوږده کتارونه ولاړ و خو مامورینو سم کار کاوه ،دافغانستان په څېر بیروکراسي او کارماتونه نه وه ،په څو دقیقوکې نوبت راغی، خروجي مو ووهله هغې دروازې ته ورغللم چې کابل ته ترې الوت کېږي، په بورډنګ پاس کې یې اته ویشتمه دروازه لیکلې وه په پوښتنه مې پیدا کړه چې ورغللم ګڼ نور افغانان هم راغلي و.

ماهغې بربښنایي لوحې ته چې د الوت وختونه ،د وتلو دروازې او د الوتکونوعیت پرې لیکل شوي وي کتل چې یو دریشي کړي ښکلي ځوان راځخه په پښتو د الوت په اړه پوښتنه وکړه، راته یې وویل چې په تلوېزیون کې یې ډېرلیدلی یم ،ماورته وویل راځه چې هلته کېنو نورې خبرې به کوو، ترې وم د ماشیني دوکان چل مې زده کړ پیسې

مې ور واچولې او به او پېپسي مې ترې را واخستې، دې ځوان خپل نوم جان اغا ، دلغمان ولايت د مرکز او سېدونکی را وپېژانده ويل يې چې پلار يې غريبکار او په مزدورۍ يې ژوند روان دی، په پور او پېغور او د کور د سامان په پلورلو يې نهه لس زره ډالره پيدا کړل او په ډېرو خطرناکو لارو او ځنګلونو لومړی له افغانستان څخه ايران ،بيا ترکيې او بيا يونان ته ورسېد ،دده په وينا ،غوښتل يې دنورو افغان ځوانانو په څېر ځان وروستي هدف(لندن) ته ورسوي، دوه کاله يې د يونان په کمپونو کې تېر کړل په دې دوه کالوکې يې د ورځنې لګښت او له يونان څخه د وتلو لپاره څلور ځله له کوره نورې پيسې هم را وغوښتې خو بخت ورسره ياري ونکړه، هرځل به ناکامېده،دی وايي له يونان څخه ايټاليا. لندن او د اروپا ځينو نورو هېوادونو ته يو ډول کوچنۍ بېړۍ چې دوه درې تنه پکې ځايېږي، ځي او دومره چټکې دي ، چې د دولتونو د ګشت او ګزمې بېړۍ هم ورپسې نه رسېږي دابېړۍ دوه زره يورو اخلي او انسان يا هدف يا ګور ته رسوي، په دې بېړيوکې د مرګ د چانس سلنه اويا او د رسېدلو د يرش ده، دی وايي کورنۍ يې په دې بېړيو کې له سفر څخه ډېر منع کړ خو ده د کلي اوتره او تربور د پېغور له کبله بېرته ستنېدلو ته زړه نه ښکاوه، له پلار څخه يې وغوښتل چې هرڅنګه کېږي ده ته دوه زره يورو ورولېږی او د ژوند دا قمار هرو مرو وهي خو پلار يې چې هرڅومره سر اوتندی وواهه ايله يې دوه زره ډالر برابر کړل، په دې پيسو داکار نه کېده،

پاسپورت یې لا پخوا څېرې کړی و، دکور فشار هم وربانده ډېر و هېڅ چاره نه وه له دې دوه زرو ډالرو هم ایله همدومره پاتې شول چې دکابل هوایي ټکټ پرې وشي، بالاخره د زهرو غړپ کوي په یونان کې د پناه غوښتونکیو اداري ته ځان سپاري هغوی ورته په یوه کاغذ لاسلیک او مهر لګوي او دهمدې ورقې په مټ د الوتکې ټکټ اخلي او بېرته د ترکیې له لارې کابل ته ځي، له ده سره له کابل څخه لغمان ته دتللو د موټر کرایه هم نه وه، نابلده هم و کله چې کابل ته راورسېدو نو تر محمود خان پله پورې ما ورساوه او کرایه مې هم ورکړه.

دایو اغاجان نه و چې له یونان څخه راستون شوی و ، پنځه شپږ نور ځوانان موهم ولیدل چې برخلیک یې له اغاجان سره ورته و ، آن ځینو خو یې دوه کاله بند هم تېر کړی و

له جان اغا سره په خبرو بوخت وم چې د جناب پیر سید احمد ګیلاني په دوهم اوکشر زوی ښاغلي سید محمد ګیلاني مې سترګې ولګېدلې سید محمد ګیلاني دامهال په اردن کې دافغانستان سفیر و، ،سفیران سیاسي پاسپورت ، دیپلوماتیک مصؤونیت او ځانګړی پروتوکول لري،هغوی (V I P) یا ډېر مهم اشخاص وي او له (V I P) لارو څخه الوتکو ته ورځي، خوما ونه غوښتل چې له ده وپوښتم ولې له عمومي لارې سفر کوي، له ده سره مې هم دافغانستان دملي اسلامي محاذ چې دامهال یې زه دفرهنګي کمېټې رئیس وم پر کړنو

ډېر بحث او مشورې وکړې، دمرکې او بحث لپاره مو کافي وخت درلود.

لـه ده مې اجازه وغوښـته چې دخپلـو ملګـرو پوښـتنه وکـړم .لـړ وړاندې سیمین او فرخنده کلکې ویدې وې او استاد قویم ناست و، لـه ماګیلـه مـن و چې دوی مې یـو اځې پرېښـودل ویـل یـې دوی چې لـه جیولرې مارکېټ څخه راووتل نو لږ وګرځېدل او بېرتـه هـوایي ډګـر تـه راغلل.

دسفرپای

بالاخره درې نیمې بجې الوتکې ته د ورختلو غږ وشو په الوتکه کې زما یو خواته استاد قویم او بلې خواته فرخنده برابره شوه.

د ترکیې دهوایي کرښې اړوند الوتکه د رڼا ګانو او چراغان له ښار څخه والوتله خلک بې خوبه وو دالوتکو خدمه و مخکې ترمخکې په هر سیټ کې یوه پراشوټي کوچنۍ خلته چې د خوب ټوټه یې عینکې او جرابې پکې وې ایښې وې ،ډېر خلک ویده شول ماکتاب را واخست، خو ګروپونه یې ګل کړل، لپ ټاپ مې را واخست، د اوبو دبوتلو وېش پیل شو ، لږ وروسته ګروپونه بېرته روښانه او ډوډۍ یې راوړه سپرلیو په بې رغبتۍ وخوړه له ډوډۍ وروسته بېرته ګروپونه مړه او تیاره حاکمه شوه، زه هم ویده شوم خوکله مې چې سترګې وغړولې نو دالوتکو له کړکیو بهر تود لمر ښکارېده.

نهه بجې یې دکابل هوایي ډګر ته د نږدې کېدلو او دکمربند د تړلو غږ وکړ پاوباندې نهه بجې الوتکه کابل ته راورسېده، دکابل پر فضا یې اوږده دوره وکړه ،ختیځ ته لاړه آن د سروبي بازار هم ښکارېده، کله چې الوتکه دکابل پر سپېرو غرو او غونډیو، تاوېده او په ځانګړې توګه د کابل دهوایي ډګر دشاوخوا بې بې مهرو تپې ،نادرخان مېنې (

خیرخانې) قصبې ، بت خاک ، او مرنجان دتپو پر غاړو او څوکو خړ او ختمین کورونه او سپیره او له ګرده ډک چاپیریال وویني او د استانبول د طبیعت او صنعت د ګډ امتزاج محصوله ښکلا ، تک شین فطرت ،اسمانڅکي ،دښار په منځ کې تک شین سمندر ، رنګین کورونه اورنګین ښار یې په زړه را وورېږي، نو داسې انګېري چې ګویا د ژوند یو له نړۍ د مړو هدیرې ته راغلی یم ، خدای شته همدې تصور په زړه کې ډېر وځورولم او هرځل چې له بهرني سفره کابل ته را رسېږم نو همدا مقایسه مې ځوروي.

دلته د دخولي وهلو ته په کتار ودرېدو ، د استانبول د کتارونو په انډول دا بیروبار له نشت سره برابر و خو بیا هم کوم نیم ساعت په لیکه ولاړ وو ،سیمین او فرخندې ته مې کلک ست وکړ خو فرخندې ویل چې همدا نن مزار ته روا نه ده په دې ډول د اسفر هم پای ته ورسېد.

د تحريك يادښت

د افغانستان ملي تحريك د (۱۳۹۳ ل) کال په پيل کې له خپلو ګرانو هېوادوالو سره ژمنه کړې وه چې د دې کال په بهير کې به (شل عنوانونه) بېلا بېل ديني، علمي، ادبي او ټولنيز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې کوي. ملي تحريك دا ژمنه د ياد کال د کب پر (۲۸)مه نېټه پوره او د يوې پرتمينې غونډې په ترڅ کې يې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې کړل. ملي تحريك په ياده غونډه کې ژمنه وکړه چې د (۱۳۹۴ ل) کال په بهير کې به انشاء الله د خداى (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه بېلابېل علمي اثار ټولنې ته وړاندې کوي. طبيعي خبره ده چې دا اسانه کار نه دی، ډېر زيات زيار او زحمت ته اړتيا لري، خو ملي تحريك ټينګ هوډ کړی چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملي کوي. دا اثر چې ستاسو په لاس کې دی د همدې (سل عنوانونو) ژمنه کړو اثارو له جملې څخه دی، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحريك هيله لري چې له دې اثر څخه به زموږ هېوادوال په زړه پورې ګټه پورته کړي. ملي تحريك له ټولو هغو ليکوالو، ژباړونکو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندويانو او چاپ چارو څخه چې ددې اثارو د چاپ په دې ټول بهير کې يې يو بل سره مرسته او ملګرتيا کړې او دا فرهنګي بهير يې بريالی کړی، د زړه له کومې مننه کوي او کور وداني ورته وايي.

د هېواد د فرهنګ د ښېرازۍ په هيله

د افغانستان ملي تحريك فرهنګي څانګه

مننه او کور ودانی

د افغانستان ملي تحریک د هېواد پال او فرهنګپال شخصیت ښاغلي (حاجي محمد انور اخندزاده) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته یې اوږه ورکړه. ملي تحریک ویاړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ یې پیل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هیله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

یو ځل بیا د دې اثر له لیکوال او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې د دې اثر د لیکلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مینه

د افغانستان ملي تحریک

د خپرونو لړ: ۴۶

د افغانستان ملي تحریک
www.melitahrik.com